

SLOVENSKI UČITELJ

1913

VERI

OMIKI

UZGOJI

GLASILO SLOVENSKIH KRŠČANSKIH
UČITELJSKIH
IN KATEHETSkih DRUŠTEV

ŠTEV. 7. in 8. LETNIK XIV.

TISKA KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

Vsebina:

	Stran
Našemu učiteljstvu	145
Štiri napake	146
Meditacija	148
Iz šole duševnih betežnikov	150
Priljubljenost veronauka	153
Iz življenja — za življenje	154
Katoliško vseučilišče na Japonskem	158
Statistika srednjih šol na Slovenskem in v Istri	159
Novo berilo	164
Izbera in uporaba učne stvarine	166
Šolska reforma socialne demokracije	173
Kateheza in življenje svetnikov	175
Katehetski vestnik	179
Učiteljski vestnik	183
Vzgoja	187
Raznoterosti	188
Slovstvo in glasba	191
Listnica uredništva	192
Razpis učiteljskih služb. (Na ovitku.)	

„Slovenski Učitelj“ izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za „Slovensko zvezo“ 5 kron; naročniki-člani „Društva slovenskih katehetov“ plačajo tudi 5 kron.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema: Uredništvo „Slovenskega Učitelja“ v Ljubljani.

Urednika: A. Čadež, katehet v Ljubljani; Fr. Jaklič, nadučitelj, drž. in dež. poslanec.
Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren Ivan Rakovec.

SLOVENSKI UČITELJ

Glasi slovenskih krščanskih učiteljskih
===== in katehetskih društev. =====

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slov. katehetov“.

Letnik XIV.

V Ljubljani, 15. julija 1913.

Štev. 7. in 8.

— k.

Našemu učiteljstvu.

Bliža se čas velike verstvene manifestacije v beli Ljubljani: čas katoliškega shoda. Vsi naši listi so že objavili z iskreno ljubeznijo do slovenskega ljudstva in do slovenskega izobraženstva sestavljeni oklic pripravljalnega odbora, ki vabi v središče slovenstva ob dneh katoliškega kongresa osobito tudi učitelje in vzgojitelje naše mladine. Ker ni dvoma, da bodo za časa katoliškega shoda (od 24. do 27. avgusta) cenjeni člani »Slomškove zveze« polnoštevilno v Ljubljani navzoči, se je po želji merodajnih oseb sklenilo, naj bi se udeleženci »Slomškove zveze« združili z učiteljskimi zastopniki drugih slovanskih narodnosti ter en dan katoliškega shoda porabili za aktualna pedagoška vprašanja. V ta namen se je odbral t o r e k , t. j. d a n 26. a v g u s t a. Vabimo torej vse dobromisleče slovensko in hrvatsko učiteljstvo, kakor tudi odposlance drugih slovanskih narodov, naj si uredijo svoj dohod na katoliški kongres tako, da bodo gotovo mogli biti navzoči pri kongresu katoliških slovanskih pedagofov. Govorniki so že določeni. Skrb naša bodi, da se bo katoliški kongres tudi v tem oziru sijajno obnesel. Skoraj vsa izobrazba, umska in duševna, se pričinja v šoli; učiteljstvo je poklicano, da mladino oborožuje z vsem potrebnim znanjem. Toda to še ni vse; s tem, če otroka poučuješ, še nisi dovršil svoje naloge, kajti bolj kot znanje je potrebna otroku prava izolika, prava vzgoja, ki se morajo zanjo truditi rodna hiša, Cerkev in šola. Prava vzgoja je pa možna edinole na verstvenem stališču. Kaj je torej bolj primerno, kakor da se na katoliškem kongresu snide tudi katoliško učiteljstvo, da se medsebojno in v zvezi z izkušenimi in praktičnimi katoliškimi pedagogi pomeni o nekaterih najvažnejših vzgojnih vprašanjih.

Verstvo in pravstvenost, to je tudi zahteva temeljnega državnega zakona, to je temelj, ki se mora nanj nasloniti vsa, osobito še šolska izolika mladine. To dvoje se poudarja tudi v oklicu pripravljalnega odbora, seveda z ozircem na celokupno slovensko ljudstvo. Naj navedemo samo nekaj značilnih stavkov iz tega oklica:

»Na početku nove dobe smo. Hrepenenje po napredku je prevzelo vse naše vrste. Neutrudljivo se dela na vseh poljih; za umsko izobrazbo, za gospodarski prospeh, za politično svobodo, za socialno organizacijo . . . Vsi stanovi se probujajo in družijo.

Upapoln je ta napredek in vesel pogled v bodočnost, če ne bomo pozabili ob vsem tem delu na eno resnico. Katera je ta resnica? Ta, da sam zunanji napredek nima v sebi nobenega trdnega in trajnega jamstva in da tudi ne more donesti narodom resnične sreče. Pamet, razodetje in življenje priča, da je resnično poroštvo človeške sreče v srcu, v duši, da je resnično poroštvo človeške sreče — vera. — Na zemlji ni mogoča resnična blaginja brez vere v Boga. Kakšno bo naše življenje brez Boga, kakšen rod brez strahu božjega, kakšna družba brez vere v božjo pravico? Kakšni bodo narodi, kakšne države, kakšne vlade brez vere v Boga?

A ravno v silnem zunanjem delu in ob velikem gospodarskem napredku narodi radi pozabijo na to, da je vera življenje našega življenja, da bo le veren narod nravno zdrav in resnično srečen. Zato treba od časa do časa to zavest poživiti in okrepiti . . .«

Zato je pa gotovo potrebno, da se tudi mi o priliki katoliškega kongresa zberemo k skupnemu pedagoškemu zborovanju, ki naj okrepi v nas zavest, da smo katoliški učitelji in vzgojitelji katoliških otrok, ki naj opozori na nove nevarnosti, ki naj dá pravo smer našemu delovanju.

Cenjeni tovariši in tovarišice! Ne pozabite, da je 26. avgust — naš dan!

— k.

Štiri napake.

Pregledno in jedrnato je orisal župnik E. Vračko v letošnjem »Vcditlju« št. 2. uspehe katehetskega gibanja, ali bolje nedostatke, ki bi jih spričo sedanjega živahnega in smotrenega stremljenja na polju katehizacije ne smeli več opažati po naših šolah. Sestavek »Naše katehiziranje«, ki dokazuje, da se pisec temeljito bavi s katehezo, pa tudi s katehetskim slovstvom, da pridno zasleduje vse nove pojave ter pridobitve katehetskega gibanja, — je nekako ogledalo za vsakega veroučitelja, ki je o sedanjem prizadevanju agilnih in iskrenih katehetov slišal le mimgrede, ter se je s poučevanjem krščanskega nauka pečal morda le bolj prisiljeno, bolj po metodi, ki si jo je sam skoval ter jo sam odobril. V tem ogledalu bo lahko videl svoje pege in napake; z majhnim trudom bo dobil vpogled v bistvene zahteve časa primernege katehiziranja.

Pisec navaja štiri napake in pravi:

1. »Preveč zahtevamo od svojih katehumenov.« Tu zavrača nepotrebno naizust- učenje takih definicij in stavkov, ki jih otroci ne umevajo in umevati ne morejo. Da vé katehet pravo zadeti ter presoditi, koliko duševne hrane more nuditi otroku, naj se zamisli v tiste

čase, ko je on hodil v šolo ter se vpraša, kako je bilo, koliko je razumel. »Katehet mora biti med otroki otrok!« to resnico le premalo vpoštevamo.

Pristaviti bi bilo k tej točki, da nekaterih stvari pač ne moremo popolnoma prezreti, četudi jih otroci docela še ne razumevajo. Pozabiti namreč ne smemo, da se otrok umstveno in telesno od dne do dne razvija, da se dostikrat čez malo časa sam povzpne in dospe do umevanja tega, kar se je na pamet naučil. Iz tega razloga bi ne mogli podpisati stavka: »Česar se otrok na pamet nauči, pa ne more pojmiti, je zastonj naučeno.«

2. »Premalo delujemo na srce.« Tu dokazuje pisec, da je katehetova kardinalna dolžnost: dušno pastirstvo otrok. Katehet mora vzgajati dobre kristjane, skrbeti, da otroci redno hodijo k sv. maši, da prejemajo pogosto sv. zakramente, da obiskujejo sv. Rešnje Telo itd.

3. »Naša katehizacija je premalo nazorna.« Če se zadovoljujemo z naziranjem stare šole, z zaporednim in hladnim razlaganjem katekizmovih vprašanj, zametujemo pa psihološko metodo in uporabo raznih nazornih pripomočkov, ne bomo bogve kaj dosegli, katekizma pa ne bomo napravili mikavnega. — Odobravamo prav posebno zahtevo, naj se katehet karmoč pogostokrat poslužuje table in krede. To dvoje je najcenejši, najpreprostejši, a dostikrat najizdatnejši učni pripomoček, kar smo že opetovano poudarjali.

4. »Ne držimo se preveč tiskanih katehez.« Glede te točke bi se pa drznili priporočati uprav nasprotno in reči: Držimo se tiskanih katehez! Treba je seveda to priporočilo prav umevati. Nikdo ne bo, pa tudi ne more popolnoma posnemati drugega kateheta, oziroma njegovega izdelka; saj pisatelji katehez v praksi niti sami ne morejo vsake kateheze tako izvršiti kakor so jo zapisali. Tiskana kateheza je samo kažipot po cvetličnem vrtu; daje ti navodilo, kam smeš stopiti, kaj in koliko vtrgati, koliko časa smeš hoditi po njem in kaj s seboj odnesti. — Ni se bati, da bi se katehetje preveč oklepali tiskanih katehez; bati se je tembolj, da se naslanjajo samo na svojo modrost, na lastno izkustvo, da izlepa ne preštudirajo kake vzorne kateheze. Uporabljajmo torej pridno kateheze, ki so res vzorne, prirejene potrebam moderne dobe, kateheze, ki vpoštevajo pridobitve katehetskega prizadevanja.

Kar piše g. Vračko o hibah in vrlinah tiskanih katehez, izpričuje, da se je s tozadevnim slovstvom mnogo pečal. Sodba njegova je mero-dajna, trezna in pravilna.

J. Grad:

Meditacija.

»Sreče v srcu večje ni,
 Če za vero, domovino
 Dobro izrejal si mladino,
 Blažil rod prihodnjih dni.«

A. Praprotnik.

Te besede čislanega pedagoga slovenskega, mojega dobrega nekdanjega učitelja Andreja Praprotnika, so mi prišle na um, ko sem sedel med počitnicami pred čebelnjakom in opazoval pridne čebelice, spremlja-joč jih v duhu na cvetoče livade, kjer so nabirale sladko strd iz čudovito vonjajočih cvetlic.

In spomnil sem se drugih čebelic, ki hodijo nabirat duševne hrane v moj veliki čebelnjak — v šolo. Tebe, mila mladina, sem se spomnil opazujoč marljive čebelice in sem te primerjal z njimi. Tudi ti si hitela dannadan nabirat si duševne hrane, trgala si najžlahtnejše cvetlice — čednosti ter si srkala zlate nauke za življenje. In jaz sem poklican, da ti jih podajam!

Mladina! — Si li napolnila srce z lepimi nauki — kakor napolnijo čebelice panj z medom? Si se li nasitila z duševno hrano, ki te bo krepčala, ko boš jadrjala po razburkanem morju življenja? Si li močna dovolj, da boš mogla premagovati vse zapreke, ki se ti bodo stavile »na življenja poti?« Boš li mogla prejadirati velikanske valove, ki se bodo zaганjali vate? Mladina! Ali ti ne bo zmanjkalo te hrane sredi poti, ko jo bodeš najbolj potrebovala?

Te misli so me navdajale ob šumenju pridnih čebelic in začel sem premišljevali o svojem stanu.

Učitelj — vzgojitelj narodov — kako krasen, kako pomenljiv in važen stan!

Vzgojiti iz malega, nevednega otroka — vrlega in krepostnega moža, krepostno ženo; vzgojiti v vrle in koristne ude človeške družbe cele rodove, to je nekaj velikega.

Kakor kralj se mi zdi učitelj sredi svojih podložnikov — učencev. Tam sedi za katedrom kakor na prestolu, jih vlada in vodi ter skrbi za njihov prihodnji blagor.

In dober oče je učitelj. — Kako se trudi in dela za srečo svojih učencev! Imenuje jih svoje otroke — svoje ljubljence — da, sinove in hčere. Potno mu je čelo, obraz, sicer blede, mu rdi in glas se mu že trese od dolgega, naporenega dela in govorjenja, a on vztraja, dela dalje, saj si je izbral geslo: Srce Bogu, moč mladini, zvestobo domovini. Počasi jim kaže svet; odkriva jim solnčne in temne njegove strani, prav kakor skrbni oče. O, težko, a častno je delo učiteljevo!

Zato pa pravi Praprotnik:

Tvoje delo je težko;
 Križem rok ne smeš držati,
 Moraš mnogo muk prestati,
 Da teknilo delo bo.

In vrtnar je učitelj. — O kako lep vrtec ima! Saj je ta vrtec nežno in nedolžno otroško srce. — Je li na svetu vrtnar, ki bi se ponašal s tako dragocenim vrtom? O učitelj-vrtnar, ne pusti, da bi ostal ta vrtec prazen! Bog ne daj, da bi po svoji krivdi rastlo v njem celo trnje in osat! Obdelaj ga skrbno! Pojdi in poišči najdragocenejša semena in jih vsej v ta vrtec! Preskrbi najlepših cvetlic in jih presadi vanj! Naj ne manjka v tem vrtecu zlasti rdečih tulipan, ponižnih vijolic, belih lilij. Skrbno pazi na vsak plevel, ki bi se hotel pokazati v tvojem vrtecu in ga izruj v pravem času, da ne zamori cvetlic — čednosti.

Praprotnik te opominja:

Trnje puli iz srca,
Blaga sadi vanj čutila
Taka, da hudobna sila,
Je ne bode zmagala.

O srečen učitelj, ki je temu najlepšemu — najdragocenejšemu vrtecu na svetu — zvest vrtnar! In šola — ali ni najlepša podoba sadnega vrta? Drevesca v njem so otroci, ki jih presajajo vanj starši v zgodnji mladosti.

Osem let goji in neguje učitelj mlado drevesce — otroka ter mu gladi pot v življenje. Saj vé, da le dobro vzgojeno drevo rodi dober sad, — le dobra mladina prinese boljšo in srečnejšo bodočnost narodu. Vedno in vedno mu ponavlja klic blagopokojnega pesnika Medveda:

»Gojimo te v ljubezni in skrbeh;
sadov prineseš nam v bodočih dneh,
če nikdar iz srca ti ne izgine
ljubezen do Boga in domovine!«

In čas hiti. Osem šolskih let hitro mine in sedaj je treba vzgojeno drevesce presaditi na stalni prostor — na dom očetov. Težko je slovo — pa presrčno. Zadnje nauke svojega učitelja posluša otrok in milo se mu stori, ko mu zakliče:

»Pojdi moj sinko na pot,
na življenja pot —
čuvaj moj sinko se zmot,
življenja zmot!«

Učitelj je pa tudi v o d n i k svojim otrokom. Vodi jih varno mimo goljufivih čeri, kaže jim nevarne prepade, katerih naj se ogibljejo, da ne strmoglavijo vanje. Ako je bil učitelj otrokom v šolski dobi pravi vodnik, jih tudi v pošolski dobi ne bo zapustil; saj ga takrat najbolj potrebujejo, ko stopajo hitrih korakov v življenje. O, koliko mladeničev in deklet lahko reši učiteljev svēt in svarilo o pravem času!

Zadnje čebelice so se vračale težko obložene, iz panja pa se je čulo za čebelarja tako prijetno šumenje, ko sem se zbudil iz teh misli. — Kralj, oče, vrtnar, vodnik — vse to je torej učitelj — vse to sem jaz?

»O, hvala ti Večni, da si me postavil za učitelja!« s tem vzklikom sem se poslovil od dragih mi čebelic.

Anica Lebar:

Iz šole duševnih betežnikov.

(Dalje.)

Bistvo, vrste, pojavi in vzroki slaboumja.

Slaboumje, ki nastane v poznejši dobi, ko je duševno življenje že deloma razvito, imenujemo dobljeno slaboumje. V tem slučaju ostanejo duševne zmožnosti, ki so se dotlej normalno razvijale, na eni in isti stopnji tudi v bodoče. Pridobljeno slaboumje je prvotno ali drugotno; prvotno tedaj, če možgansko bolezen že naprej naznanjajo razni znaki duševne slabosti; drugotno pa tedaj, če duševne zmotenosti ne spremljajo nikaki znaki. Prvotno slaboumje se pojavi po izgubljeni krvi, po vnetju možganov, pri ohromelosti ali v starosti sploh. Drugotno slaboumje pa povzročajo vse prave možganske bolezni (Manie, Melancholie, Paranoia), ki navadno končajo s popolno norostjo. Slaboumje pa povzroča in pospešuje cela vrsta duševnih zmotenosti, ki se le redkokdaj pojavljajo v prvi mladosti, temveč izbruhnjejo ob času razvoja (Pubertät). Pri mnogih normalnih, da celo nadarjenih otrocih se pojavi v tem času nekak preobrat, ki mu sledi splošno nazadovanje vseh zmožnosti.

Glavni vrsti pridobljenega slaboumja sta: mladostna norost in možganska ohromelost. Prva ima svoje vzroke v obolenosti možganov v mladostnih letih, posebno ob razvoju. Znake te bolezni je možno zasledovati do 16. in celo do 12. leta (Hebephrenie). Vendar se ne razvije vselej težko slaboumje z vsemi izpremembami duševnih zmožnosti; včasih je izprememba le notranja in nazunaj ne pride do veljave. Mnogi slučajji slaboumja imajo svoj vzrok v razpadanju možganov. To je zelo počasi se razvijajoča možganska bolezen, ki ima za posledico razpad možganske snovi, torej tudi izpad možganskega delovanja. Ta bolezen se je v prejšnjih časih smatrala le za bolezen odraslih, a so jo novejša raziskavanja zasledila tudi pri otrocih. — Slaboumje je tudi posledica božjasti. Po izjavah nekaterih zdravnikov zapade do 50% epileptikov v delno ali popolno slaboumje. Značilno za epileptično slaboumje je, da je tu psihično delo zelo počasno in neokretno, posebno pridobivanje novih predstav. Saj je glavni pojav epileptičnega napada nezavest, ki v tem času onemogoči duševno delo. Splošno je opaziti, da povzroča epilepsija precejšnjo izpremembo značaja in nato takozvano psihično epileptično degeneracijo.

Tudi manija (t. j. boleštna veselost, močnejši nažoni) in melanholija (t. j. boleštna otožnost) je dostikrat združena s poznejšim slaboumjem. Melanholija stopi v štadij duševne bolezni, ko se začne razvijati iluzije in halucinacije. Stupidnost kaže popolen odpor za duševno delo in zato tudi popolno praznoto za katerokoli čustvo.

Poleg teh bolezni, ki otežujejo ali uničujejo duševno delo, opazamo tudi nepravilnost v duševnem delu kot posledico težkih bolezni, n. pr. škrlatice, difterije itd.

Znaki slaboumja.

V zadnjem desetletju so se veččaki mnogo trudili, da bi spoznali otrokov telesni in duševni razvoj. Ta psihološka raziskavanja so jih privedla pri normalnih otrocih brez posebnega truda do povoljnih rezultatov; a združevanje znakov duševne nenormalnosti jim je bilo jako otežkočeno. Razlika med posamezniki je tolika, da je treba temeljitega proučevanja vsakega posameznika.

Arno Fuchs našteva sedem znakov slaboumja, ki so vsi vzeti iz psihičnega življenja:

1. Otrck ni zmožen razumeti notranje zveze v številnem obsegu 1—10.

2. Ne more posnemati enostavnih narisanih podob in tudi ne pisati, ali pa se privadi samo mehaničnega pisanja.

3. Govori brez logične zveze ali mehanično in na enak način tudi bere.

4. Ima malo misli, ker malo predstav; radi tega se izraža nepravilno. Manjka mu predstavljalne sile in mirne razsodnosti.

5. Pozablja hitro, kar si je prilastil; dostikrat pozabi zatrajno.

6. Lastne so mu psihične nerednosti, posebno v mišljenju, čuvstvenju in hotenju.

7. Zaostal je duševno in telesno za svojimi enakostarimi tovariši.

Pri mnogih slaboumnih se kaže pomanjkljiva duševna sposobnost že tudi v vnanjosti. Brezizrazen obraz, odprta usta, značilne gube v ustnih kotih, slinavost, pretiran in brezsmotren smeh, nehotna gibanja z glavo ali udi, nemirnost pri opazovanju, neenakost na sicer vzporedno enakih delih, nerodnost v hoji in rabi udov, so znaki duševne zaostalosti. Vendar je absolutna poraba teh znakov za dokaz duševne bede nedopustna. Kljub temu dr. Näckke v svojem delu »Sind Degenerationszeichen wirklichen wertlos?« temeljito in po lastni izkušnji dokazuje, da se gotovi znaki strinjajo z duševnim stanjem. Najvidnejši znaki se razločujejo na okostju, posebno na lobanji. Lobanja je včasih zelo velika (Makrocephalus), včasih zelo majhna (Mikrocephalus), včasih dolga in stisnjena (Skaphoidschädel). Po vplivu rachitis se tudi lobanja in nje vsebina ne razvijata normalno. Čelo je široko, zaglavje ploščato. Mesto normalnih kostnih zaokroženj se pogosto pokažejo v tem slučaju skoro pravokotne oglatosti, ki ustvarijo celemu obrazu poseben izraz. Pogosto se čeljusti ne zapirata. Tudi ušesa, oči, zobje, jezik in žrelo so navadno drugačni kot pri normalnih. Ušesa so okorna, prirezana, brez ušesnice, ročasta, brez markantnih gub. Oči so globoko ležeče in jako občutne za razne bolezni. Včasih je roženica pegasta, ali otrok škili (Strabismus) ali se mu očesno jabolko trese (Nystagmus). Prvi zobje se prikažejo ob božjastnih napadih, izpadejo pozno ali se sploh ne menjajo. Zobje stoje neredno, posebno sekavci in so tudi večkrat značilno nazobčani. Jezik je zelo kratek in okoren ali zelo dolg, hrpav in brazdast. V žrelu so čestokrat žlezasto-bradavičasti izrastki,

kar ovira dihanje skoz nos ter sili otroka, da ima vedno odprta usta. Včasih je opaziti pri teh otrocih mehko ali trdo nebo (Wolfsrachen, Hasenscharte). To otežuje govor ali sploh onemogoči pravilne glasnike. Lasje se gajo včasih nizko v čelo in na vrat, ali pa kaže lasna ploskev večje ali manjše praznine.

Znano je tudi, da imajo uprav slaboumni otroci veliko bolečin v glavah, ki se preselijo tudi v hrbtenjačo in ledja. Tudi želodec in prebava trpita vsled nerednosti.

Ves razvoj duševnega dela je odvisen od razvoja čutov. Kjer je zaprta pot vnanjim vtisom k možganom, tam ni mogoče, da bi se razvile duševne moči, tam nastane v duševnih zmožnostih občutna vrzel. Posebno pobrigati se je treba za take otroke; kajti ne samo inteligenca, temveč tudi hotenje ni razvito v pravilnem zmislu.

Pri najtežjih vrstah slaboumja je delo čutnic in seveda tudi občutek nepravilen. Zato je uprav pri teh mnogokrat opaziti gluhost in slepoto. Tudi tip je slabo razvit, zniža se celo do popolne neobčutnosti (Anaesthesie), ali je včasih preveč razvit (Hyperaesthesie). Pri slaboumnih lažje vrste v razvoju čutov ni opaziti nenormalnosti. Treba jim je pa vsekakor dobro izbranih občutkov; kajti le po teh je možna kontrola nadaljnega duševnega dela. Zaradi nezadostne pozornosti morejo priti slaboumni do malo jasnih zaznav. Uprav nezadostna pozornost in nemožnost, osredotočiti misli za dalje časa na en predmet, je vzrok onim nejasnim pojmom, ki jih vsaki dan opazujemo pri gojencih pomožne šole. Zato jih je treba predvsem navajati, da hoté pazijo; to pa je pri eretičnih slaboumnih jako težko. Učitelj mora vseskozi zidati na resnične doživljaje iz otrokovega življenja, ker pri tem si postane otrok svest lastne zmožnosti. Da mora učitelj seči po vseh pripomočkih, ki jih nudi ponazorovanje, je samoobsebi umevno.

Ker se predstave naslanjajo vseskozi na občutke in zaznavanja, so pač pri naših otrocih jako skromne, nejasne, zmešane, pomanjkljive in v mnogih slučajih nepravilno med seboj zvezane. Mišljenje teh otrok je skozinskoz konkretno; do pravilne abstrakcije jih ni možno privedi. Med mnogimi znaki ne najdejo glavnega, ker ne pojmujejo njegovega pomena. Predstave pa niso le po številu manjše, nego tudi po vsebini. Predstave barv, oblik, velikosti, kraja in časa so medle, pri nekaterih jih sploh ni. Skupne (celotne) predstave so silno redke, ker manjka raznih vtisov enega in istega predmeta. Pogosto ne morejo teh predstav spraviti v zvezo in ne spoznajo skupnega znaka. Imamo tudi nekaj slučajev bolečnih predstav, ki izvirajo iz živahne domišljije. Taki slučajji so najtežji. Nepretrgoma se vrste vprašanja, pogosto brez zveze. Mnogokrat otrok niti ne počaka odgovora, ampak zastavi že novo vprašanje. Tega skakanja jih je treba odvaditi, da se počasi, a gotovo razvijejo pravilni pojmi.

Ko so mnogi vtisi, pridobljeni na ta ali oni način, za nas že v preteklosti, nam pomaža spomin, da pridejo po potrebi zopet na površje ter postanejo oporna točka za nove predstave. Pri slaboumnih je spomin

redkokdaj delaven. Celo pri normalnih je čestokrat opaziti slab spomin, ki pa se znači z večjo inteligenco.

Pri najnižji vrsti slaboumnosti ostanejo sicer zunanji vtisi, a predstave so kakor mrkle slike predmetov, ki jih ni moč porabiti. Pri naših je predvsem opaziti slabost spomina. Nekateri si s težavo pridobe sicer popolnoma pravilne predstave in jih tudi trdno obdržijo; pri porabi teh predstav pa se pokaže nerodnost v izbiri; pri mnogih pa ne obstanejo, ker nimajo medsebojnih zvez. Brezpomembne, postranske stvari ostanejo, a glavno se izgubi. Dobe se pa tudi izjeme, ki kažejo za posamezne panoge izvrsten spomin.

Nekateri slaboumni imajo sicer možnost, da izpreminjajo predstave, a ta izpreminjava ni pravilna, t. j. predstava ni izpremenjena tako, da bi služila temu, za kar je namenjena. Računati je treba tu z dejstvom, da je vse ono, kar posebno vpliva na živce, tudi za domišljijo velike važnosti.

Vsled bujne domišljije je treba pretehtati izjave slaboumnih otrok; kajti prav pogosto si domišljajo zelo čudne reči. Posebno ob ponedeljkih se dá občudovati plod bujne domišljije. Pogosto imponirajo taki otroci in starši so nekake ponosni nanje.

Trohov:

Priljubljenost veronauka.

Kako doseči, da bo krščanski nauk priljubljen? Kakor povsod, se je statistika prikradla tudi v pedagogiko. Omenjali smo že svojčas, da so učitelji tuintam napravili po razredih poizkuse z vprašanji, kateri predmet je otrokom najljubši in kateri najbolj zoprni. Izkazalo se je, da je mladina po protestantovskih deželah, kjer poučujejo verstvo svetni učitelji, z verstvenim poukom najmanj zadovoljna, da je samo 3 do 6 odstotkov učencev, oziroma učenek (med 6. in 18. letom) zapisalo verouk kot najljubši predmet. Znani Henrik Stieglitz v Monakovem je dal napraviti tako poizkušnjo v peterih razredih z 231 otroki. Med temi je označilo lepo število (101, t. j. 44 odstotkov) otrok krščanski nauk za svoj najljubši predmet. Le en deček je glasoval zoper krščanski nauk z motivacijo, »ker se velikokrat nisem učil«.

Iz odgovorov in razlogov, ki so z njimi katoliški otroci dokazovali priljubljenost krščanskega nauka, je tudi razvidno, kaj storiti, da se otrokom verstveni pouk prikupi. K a t e k i z e m s a m n e v l e č e i n n e m i č e , ampak prej bi trdil nasprotno, to kaže izkušnja. Če tolika večina protestantovskih otrok katekizem odklanja in zavrača, tedaj je gotovo iskati vzroka v tem, ker se jim nalađa veliko učenja (svetopisemski izreki, pesmi, vprašanja itd.) in ker ima luteranski katekizem tako krhko, neotroško obliko. — Da učenje otrokom ne uđaja, vemo sami in je umevno; vendar se pa ne more spregledati in opustiti, da bi si mladina ne vtisnila v spomin in v srce najpotrebnejših naukov, ker bi drugače zidali brez

podlage. A pri tem moramo skrbeti, da učenje ne bo učencem pretežko, da jim bo »iugum suave et onus leve«. Kako to doseči? . . . Verstvene resnice je treba podavati v kolikormoč preprosti, otroško-domači, prikupljivi in umljivi obliki; to, kar naj se učenci nauče naizust, naj se pa skrči na — kolikor dopustno — majhno mero. Nekaj neprijetnosti bo mladini še kljub temu ostalo, toda tu naj pridejo na pomoč razni naravni in nadnaravni motivi. Naj se poudarja bolj »hočem«, nego »moram«.

Ko govorimo o priljubljenosti katekizma, moramo med drugim poudarjati tudi učbo, t. j. pot ali metodo, ki ima pri tem nemalo vlogo. Iz konkretnih zgledov naj se izvajajo splošne resnice. Da je ta metoda (psihološka, razvijalna) res otroška, uči izkušnja. Otroci se vesele pripovedk in zgledov ne le zato, ker čujejo povesti, temveč tudi zato, ker so jim nauki katekizmovi vsled tega jasni in umljivi. Življenje iz življenja, katoliško versko življenje — in to je namen kateheze — iz velikih zgledov življenja po veri. Da je razvijalna metoda prava, to kaže tudi mir in napeta pozornost učencev. Že to je velika pridobitev in korist za versko-nravno vzgojo otrok, kajti nemir in raztresenost — to je smrt pouka.

Kar pa uro krščanskega nauka najbolj priljubi in poživi, je brezdvomno osebnost kateheta: k a t e h e t a m. O krščanskem nauku si otroci še ne morejo napraviti resnične, stvarne sodbe; njih presoja je odvisna od osebnih čuvstev in od drugih, vnanjih vplivov. Navadno še ne delajo dosti razločka med verstvom in učiteljem verstva. Nasprotstvo do kateheta provzroči dostikrat nevšečnost do krščanskega nauka in do verstva. Zato je neizmerne važnosti, da si veroučitelj pridobi in ohrani naklonjenost in ljubav otrok. Ako si je naklonil srca, potem mu ne bo težko ogreti mladine in jo celo navdušiti za sveto vero. Seveda ne sme biti ta ljubezen slaba ali taka, da bi izvirala iz naravnih nagibov, ampak ona višja ljubezen, ki ima svoj vir v veri; ona nadnaravna ljubezen, ki ne išče sebe, ampak samo Boga in duše otrok; ona stanovitna ljubezen, »ki hoče biti vsem vse, da bi vse pridobila za Kristusa«.

Marica pl. Kleinmayrjeva:

Iz življenja — za življenje.

(Konec.)

(Uporabne računske naloge v ljudski šoli.)

c) Tretja stopnja. (Številni obseg 100—1000.)

Pozornost velja sedaj bolj pismenemu računanju, vendar ne smemo zanemarjati ustnega. Učitelj bo obravnaval posamezne operacije šele tedaj tudi pismeno, ko so učenci v ustnem računanju že popolnoma izurjeni in so iz njega posneli pravila, ki so potrebna k umevanju pismenega postopanja. Ustno računstvo postane tako temelj pismenega. Radi tega se mora ustno računstvo poleg pismenega pridno gojiti. Ko so otroci s pismenim postopanjem zadostno poučeni, tedaj jih navajamo, da priučeno takoj uporabijo v nalogah, kakršne nam nudi življenje vsaki dan. Računanju z

neimenovanimi števili sledi vselej izvajanje uporabnih zgledov. To velja seveda tudi za ustno računanje.

Dispozicija za obravnavo teh nalog je ista, kakor je že zgoraj omenjena. Zaključijo naj otroci kolikor mogoče samostojno. Samoobsebi je urevno, da se razjasni stvarna in jezikovna vsebina dane naloge s primernimi opombami.

Z g l e d. Na naši šoli je v I. razredu 86, v II. 70, v III. 141, v IV. 69 učencev; koliko otrok je v vseh štirih razredih?

Težko bi bilo to nalogo rešiti kar v glavi, ker si več števil ne zapomnimo lahko. Hočem torej ta števila napisati na tablo. (Napoved na šolski tabli bodi kolikormoč kratko označena. Napisati je samo najpotrebnejše.) Kaj hočemo izračunati? (Koliko otrok je na naši šoli.) Zaključí! Kako bomo to izračunali? (Sešteli.) Se izvrši in označi kratek odgovor. Po tem zgledu se potem razvije: Vsaka uporabna naloga ima tri dele: napoved, izvršitev in odgovor.

Uporabne naloge iz odštevanja se izvrše kakor iz prištevanja. Spretnost, ki so jo otroci pridobili v pismenem odštevanju, se uporabi za izvršitev praktičnih zgledov. Pozneje se vadijo naloge, ki se za njih rešitev uporabi seštevanje in odštevanje.

Nato slede uporabne naloge iz množenja. Vadita se tu dva načina računskega zaključka. a) Zaključek od enote na množino; n. pr. 1 m traku velja 8 h; koliko 3, 5, 8 m?

Tu naj učitelj pazi, da učenci pri zaključku ne zamenjajo števil dane naloge. Pri nalogi: Koliko velja 35 risank, ako velja 1 risanka 6 h — odgovori kak učenec: 6 krat 35, dočim veljajo 35 krat 6. Ako prezira učitelj take napake, nimajo otroci jasnih predstav o številnem razmerju. Dalje je otroke opozoriti, da je množitelj vedno neimenovano število, zmnožek dobi pa isto ime, katero ima množenec. — Težje naloge, kakor n. pr. 1 q premoža stane 1 K 80 h; koliko 15 q? — zelo utrudijo otroke; zato naj se predolgo ustno ne vadijo; tudi jim pomagamo lahko z napisovanjem števil. Kolikor je mogoče, naj skušajo dobiti otroci sami primerne zglede.

b) Zaključek od množine, na kateri mnogokratnik te množine; n. pr. 2 l mleka velja 28 h; koliko 8 l?

Pri primeri uvidijo otroci, da je 8 l 4 krat toliko kakor 2 l, zato se mora za 8 l plačati 4 krat toliko. — Pridobljeno spretnost iz dividiranja naj uporabijo otroci v praktičnih nalogah. Oblike zaključkov, ki se tu vadijo, so:

1. Sklep od množine na enoto; n. pr. 5 beril velja 4 K; x 1 berilo?

2. Sklep od množine na del te množine; n. pr. 4 računice veljajo 3 K 60 h; x 2 računici?

3. Sklep od množine po enoti na drugo množino; n. pr. 6 vadnic velja 5 K 40 h; x velja 5 vadnic?

Skrbeti je pri izvolitvi in odberi zgledov, da se uporabita oba zaključka, torej način merjenja in deljenja. Zgled za deljenje: 3 učenci dobe 72 orehov, koliko dobi vsak? — Se izvrši najprej ustno, nato pismeno.

Zaključek (sklep) je učencem že znan. Zaključijo: 3 učenci dobe 72 orehov, 1 učenec dobi 3. del ali $\frac{1}{3}$ od 72 orehov. Kako dobimo $\frac{1}{4}$ od 72 orehov? (Delimo ali dividiramo.) Katero število moramo dividirati? (72.) Kaj je to 72? (Orehi.) [Se označi.] S katerim številom moramo dividirati? (S 3.) To število nima imena, iščemo le 3. del, dividiramo torej s številom 3, ne s tremi učenci. (Izvrši se račun.) Kaj smo delili? (Orehe.) Kaj smo torej dobili? (Orehe.) Odgovori!

Zgled za merjenje: Za 1 zvezek potrebujem 8 pol papirja; koliko zvezkov naredim iz 136 pol? Najprej se izvrši ustno. Zaključek jim je že znan. Sklepajo: Naredim toliko zvezkov, kolikokrat je 8 pol v 136 polah. Kako se imenuje deljenec? (136 pol.) Kako delitelj? (8 pol.) Obe števili sta torej enako imenovani. Kaj nam pove količnik? (Kolikokrat je 8 pol v 136 polah.) Količnik je torej neimenovan, ker samo pove, kolikokrat je delitelj v deljencu. Odgovor!

Otroci se pouče, da sta pri deljenju deljenec in količnik enako imenovana, delitelj nasprotno je neimenovan. Pri merjenju sta pa deljenec in delitelj enako imenovana, količnik pa je neimenovan, ker samo pove, kolikokrat je delitelj v deljencu.

Zgled za zaključek od množine na del te množine: 4 kg riža velja 2 K 56 h; x velja 2 kg? — Primerjajte 2 kg in 4 kg! (2 kg sta $\frac{1}{2}$ od 4 kg.) 2 kg veljata torej $\frac{1}{2}$ od 2 K 56 h. — Deljenec? (2 K 56 h.) V kaj bomo to izpremenili? (V h, t. j. 256 h.) Delitelj? (2.)

Ko smo predelali vse štiri osnovne računске načine, tedaj preidemo k ponovilu. Tu se naj vrste računi z različnimi operacijami. Združuje naj se posebno množenje z deljenjem. Tu so na mestu naloge z zaključkom od množine po enoti na drugo množino. Dispozicija za obravnavo teh nalog je ista, kakor pri prejšnjih.

Zgled za razvoj zaključka od množine po enoti na drugo množino: 7 mapic velja 63 h; koliko 9 mapic? Kaj nam je znano? (Koliko velja 7 mapic.) Kaj hočemo izračunati? (Koliko velja 9 map.) Za koliko map naj izračunamo ceno? (Za 9 map.) Kaj pa moramo vedeti, če hočemo izračunati ceno za 9 map? (Ceno 1 mape.) Ali sem vam to povedala? (Ne.) Kaj sem rekla? (7 map 63 h.) Za koliko mapic vemo? (7.) Za koliko bomo izračunali? (1.) Zaključni! Izračunaj! Odgovor! — Za koliko map bomo sedaj izračunali? (Za 9.) Zaključni! — Računaj! — Odgovor! — Katere računске načine smo uporabili pri tej nalogi? (Deljenje in množenje.) Naloga se ponovi. Vadita se posebno oba zaključka. Navajati je otroke, da kmalu sami tvorijo zaključke. Ako se take naloge izvajajo pismeno, se napiše okrajšana napoved, račun in kratek odgovor, n. pr.:

$$\begin{array}{r}
 7 \text{ map} \quad 63 \text{ h} \\
 9 \quad " \quad ? \quad " \\
 \hline
 7 \text{ map} \quad 63 \text{ h} \\
 1 \text{ mapa} \quad 9 \quad " \\
 9 \text{ map} \quad 9 \times 9 \text{ h} = 81 \text{ h.}
 \end{array}$$

Ko se je izračunalo nekaj zgledov ustno, se vadijo pismeno z deljenjem in množenjem. Dispozicija pismenih zgledov je ista kakor pri ustnih. Potrebno je, da si učitelj sam sestavi primerne zglede. Pri sestavljenih nalogah se vidi, če so učenci že napredovali v tvoritvi zaključkov, kajti tu morajo uporabiti zdaj seštevanje, zdaj odštevanje, zdaj množenje, zdaj dividiranje, da izvrše dane naloge. — Na tej stopnji se vadijo tudi uporabne naloge z desetinskimi števili. V praktičnih nalogah nahajamo večinoma dvo- ali večimenska števila. Računamo s K in h — m, dm, cm, mm itd. Ta večimenska števila izpremenimo v desetinska števila višjega reda, in račun se izvrši z desetinskimi števili. Rezultat se zopet izpremeni v večimensko število. Da pa bo učenec pretvarjal z razumom dvo- in večimenska števila v desetinska in nasprotno, ta zopet v ona, je potrebna primerna priprava. Že ob razvitku pojmov: desetina, stotina, tisočina smo opozorili otroke na medsebojno desetinsko razmerje posameznih novcev, mer in uteži. — Obravnava uporabnih nalog z desetinskimi števili je ista kakor s celimi števili.

Omeniti mi je na tem mestu dve jezikovni pomoti, ki jih včasih opazimo. Otroci rabijo namreč neimenovana števila kakor imenovana. Pravijo n. pr. »to množimo s šestimi, s štirimi«, dočim množimo le s šest, s štiri — ker je množitelj vedno neimenovano število, in neimenovana števila so neizpremenljiva. — Enako bomo pri deljenju le pri imenovanih številih računali 2 v dvanajstih, pri neimenovanih pa 2 v dvanajst.

d) Četrta stopnja. (Številni obseg čez 1000.)

Na tej stopnji se je baviti večinoma s praktičnimi računi, kakor so: Procentni in obrestni računi, zmesni računi, časovni računi, dalje računi za posamezne poklice, torej gospodarski oziroma gospodinjški, kmetijski, obrtni in enostavni trgovski računi.

Ogibajmo se pa uporabnih nalog s prevelikimi števili, ker niso potrebni za vsakdanje življenje. Glede računov o cenah bi bilo še pripomniti: Ko računamo od enote na množino z novci, merami in utežmi, skrbimo, da otroci razvidijo in si zapomnijo pravila: Kolikor vinarjev, cm, prav toliko desetih, dm in prav toliko kron, m. — Kolikor vinarjev, kg, prav toliko kron, q. — Kolikor vinarjev, l, prav toliko kron, hl. — Pri ceni od množine na enoto pa se razvije: Kolikor kron, m, prav toliko desetih, dm in prav toliko vinarjev, cm. — Kolikor kron, q, toliko vinarjev, kg. — Kolikor kron, hl, toliko vinarjev, l.

Kar se tiče ponavljalne šole, smo veseli pozdravili računico nadzornika Ljudevita Stiasnega. Tudi njej je geslo: Iz življenja — za življenje. Smoter računanja v ponavljalni šoli je, navaditi učence samostojnega in pravičnega reševanja računov iz vsakdanjega življenja. Da pa bodo učenci z zanimanjem sledili računanju, zato vpoštevajmo razmere domačega šolskega okolišča. Na naši šoli n. pr. nudi največ zanimivega in potrebnega gradiva za uporabne naloge v ponavljalni šoli domača sitarska obrt. Učitelj naj ne misli, da mora obdelati vse račune, ki so v omenjeni računici, temveč odbere naj predvsem ona poglavja, ki so važna za dotično šolsko

okolišče. Računske naloge naj se sestavijo v skupine, ki se obravnavajo le v ponavljalni šoli za dečke in skupine, ki se obravnavajo pri deklicah. Dečke zanimajo gospodarski, za deklice so potrebni osobito gospodinjski računi. Pri obeh oddelkih pa se naj uvažujejo na kmetiških šolah kmetijski računi. Taki računi ne pospešujejo le spretnosti v računstvu, marveč navajajo učenke in učence k poznejšemu umnemu gospodinjstvu oziroma gospodarstvu.

Pri ustnem računanju skrbimo za kratkost in točnost. Da se to doseže, se zdajpazdaj sklep popolnoma opusti, to pa pri računih, pri katerih ga prav lahko pogrešamo. Otroci hitro že v mislih sklepajo, čemu bi potem tratali čas z nepotrebnim besedičenjem! Da obravnavamo kolikor možno mnogo nalog, ne izgubljammo časa z nepotrebnim napisovanjem dolgih napovedi in vsakršnih odgovorov. Napoved na šolski tabli bodi označena kolikormoč kratko, pismeni odgovori naj izostanejo. Pač pa mrajo učenci odgovoriti ustno, da vedo kaj in zakaj računajo.

Handwritten signature

— ž.

Katoliško vseučilišče na Japonskem.

Kar se pri nas v Avstriji po petindvajsetletnem trudapolnem prizadevanju še ni uresničilo, da bi namreč videli ustanovljeno katoliško vseučilišče, to je bilo moč doseči na poganskih japonskih tleh po preteku razmerno zelo kratke dobe. Zasluga za to gre neumorno delavnemu jezuitskemu redu in pa za napredek vnetemu japonskemu ministrstvu. Ustanovitev katoliškega vseučilišča na skrajnem vzhodu, v deželi, ki je nje prebivalstvo poklicano, da širi kulturo po vseh vzhodnih pokrajinah, med rumena plemena, daje mnogo upanja za razvoj katoliške Cerkve na Japonskem in sploh po krajih vzhajajočega solnca. Pa še nekaj je vredno vpoštevanja. Očetje družbe Jezusove, tisti »preklicani« jezuiti, ki jim Nemčija še vedno ne dá tistih pravic in svoboščin, ki jih uživa vsaka družba, tisti jezuiti, ki so jim še zmerom zaprte meje domače — nemške — dežele, so ustanovili na Japonskem vseučilišče, kjer bo dominiral nemški jezik kot glavni učni jezik! Ali ne osramoti po večini še poganska Japonska toli ponosno in mogočno Nemčijo?!

Kako se je doseglo državno odobrenje nove katoliške univerze? P. Jožef Dahlman, znani raziskovalec indijskih verstev, ki je sedaj nastavljen kot profesor na novi katoliški univerzi v glavnem japonskem mestu Tokio, piše dne 6. aprila (Kathol. Kirchenzeitung 1913, št. 23.) sledeče:

»... Prijetno velikonočno veselje nas je presenetilo velikonočni teden. Dne 28. marca je dobil naš zavod državno odobrenje kot vseučilišče. Prave juristične osebnosti je imel že dve leti poprej, zato je bilo možno, da smo si nakupili zemljišče. Posrečilo se nam je, da smo si pridobili zemljišče in stavbišče na najlepšem in najprikladnejšem kraju, tikoma cesarske palače, v središču mesta, kamor je dohod silno zložen. Na tem krasnem

prostoru, v srcu prestolnega mesta, stoji sedaj naš zavod, ki mu je naučni minister priznal značaj in veljavo visoke šole, in sicer vsled soglasnega sklepa vsega ministrskega kluba. Početkoma se je zdelo, da tega priznanja ne bo tako lahko izposlovati; kajti razni neutemeljeni in neosnovani predsodki, ki jih sovražniki jezuitov trosijo med nepoučeno ljudstvo po Evropi, so se zanesli tudi na Japonsko. Toda priznati treba, da so se uradni japonski krogi jako šarmantno obnašali. Prepričati so se hoteli in so se tudi prepričali pri nas samih, koliko so vredne takozvane »pravljice« o jezuitih.

Najmučneje je bilo, ko je namestnik naučnega ministra vprašal o priliki tozadevne razprave p. Hoffmanna (rektor visoke šole): »Ali morejo jezuiti v Nemčiji šole ustanavljati?« — Odgovor se je glasil: »Ne.«

Sledilo je vprašanje: »Zakaj ne?« P. Hoffmann je pojasnjeval, da katoliška Cerkev v Nemčiji žal ne uživa takih svoboščin kot na Angleškem ali pa v Ameriki. Ministrstvo je nato po kratkem razgovoru dalo razumeti, da ni nikakih zaprek in ugovorov proti ustanovitvi katoliškega vseučilišča, da uživa katoliška Cerkev na Japonskem vse pravice, ki se zanje potegujejo tudi protestantje. Kar se drugim dovoljuje, se ne more zabraniti katoličanom. Tako smo dobili državno odobrenje prej nego smo se nadejali...

Po japonskih novinah se zdaj širijo oklici, naznanjajoči pričetek pripravljanih kurzov za novo vseučilišče... Hvaležni moramo biti Bogu, ki nam je dal blagoslov, da je doslej vse tako srečno poteklo. Deset let je že, kar sem prvič videl Japonsko (1903); takrat še ni bilo tu družbe Jezusove. Nadškofija Tokio in druge škofije so imele samo francoske zavode. Danes je otvorena prva katoliška visoka šola v glavnem mestu Japonske, in sicer z državnim dovoljenjem in priznanjem...

Dela in skrbi bo sicer še veliko, toda nemški katoličani bodo to ustanovo z vsemi močmi podpirali, kajti zavod ima in bo imel predvsem nemški značaj. Kljub temu pa se moramo s katoliškega stališča veseliti, da se je dosegel tako velik uspeh, kajti zmerom se je poudarjalo, da bo katoliška Cerkev dobila trdna tla na Japonskem le tedaj, če se posreči prodreti tudi na šolskem, zlasti na visokošolskem polju.

Statistika srednjih šol na Slovenskem in v Istri.

(Po izvestjih »Društva slovenskih profesorjev«.)

Splošen pregled.

V ozemlju, kjer prebivamo Slovenci, je bilo v šolskem letu 1911./12. 32 srednjih šol s 354 razredi, 11.845 javnimi in 345 privatnimi učenci in učenkami. Gimnazij je 22, realk 9, en zavod (deželni italijanski v Pazinu) pa ima prve štiri razrede realno-gimnazijske smeri, višje tri razrede pa realčne. Izmed gimnazij je ena (Beljak) na prehodu iz humanistične v

realno, tri so realne (dve italijanski: Pazin in Pulj, ena hrvaška: Voloska-Opatija), na 4 gimnazijah pa obstoje paralelke realno-gimnazijske smeri (nemške v Celovcu in Trstu, italijanske v Gorici in Trstu).

V celem je bilo 212 humanistično-gimnazijskih razredov s 6641 učenci, 34 realno-gimnazijskih razredov s 1160 učenci in 108 realčnih razredov s 3389 učenci. Na Kranjskem in Spodnjem Štajerskem ni nič realno-gimnazijskih razredov, na Koroškem jih je 10, vsi ostali so na Primorskem, zlasti z italijanskim učnim jezikom jih je 17.

Celotno število gimnazijcev v tem ozemlju je bilo koncem šolskega leta 1909./10.: 6831, leta 1910./11.: 7249, v letu 1911./12. pa: 7692.

Število realcev ne le, da ni v istem razmerju narastlo, ampak je v zadnjem letu celo padlo.

Iz naredbenega lista c. kr. ministrstva za bogočastje in nauk se vidi, da je število gimnazijcev letos zopet narastlo za 589, realcev pa za 320. Vendar definitivni prirastek letos ne bo znaten, ako ga bo sploh kaj, ker približno toliko dijakov med letom izstopi.

Na Kranjskem je leta 1911./12. na 10.000 prebivalcev prišlo 43'8 gimnazijcev in 13'8 realcev, skupaj 57'6 srednješolcev, na Spodnjem Štajerskem 26'0 gimnazijcev in 5'9 realcev, skupaj 31'9, na Koroškem 26'3 gimnazijcev in 9'9 realcev, skupaj 36'2, na Primorskem 34'8 gimnazijcev in 23'4 realcev, skupaj 58'2. Za vse v državnem zboru zastopane kronovine pride letos na 10.000 prebivalcev 37'9 gimnazijcev in 17'4 realcev, skupaj 55'3 srednješolcev. Kranjsko ima relativno več gimnazijcev, nego je povprečno v celi državi, Primorsko več realcev. Relativno število srednješolcev je na Kranjskem in Primorskem večje nego povprečno v celi državi, največ vsled velikega števila nemških in italijanskih dijakov, na Koroškem in Spodnjem Štajerskem pa je manjše zlasti zaradi majhnega števila slovenskih dijakov.

Na teh srednjih šolah je poučevalo 658 učnih moči za glavne ali obvezne predmete, in sicer 481 ravnateljev, definitivno in provizorno nameščenih profesorjev ter 177 suplentov in asistentov.

Največ učencev (911), učiteljev (39) in razredov (23) je imela gimnazija v Gorici, iz katere bi se lahko napravili trije zavodi, kar se bo v doglednem času menda tudi zgodilo. Najmanj javnih učencev med popolnimi gimnazijami je imela nemška v Ljubljani (149), tik za njo je bila gimnazija v Kočevju (157), potem hrvaška v Pazinu (160). Vsaka teh osemrazrednih gimnazij je imela manj učencev nego samostojni gimnazijski razredi z nemško-slovenskim učnim jezikom v Celju v štirih razredih (165), nemška gimnazija v Pulju pa samo dva več (167). In vendar ni mogoče doseči razširjenja teh celjskih razredov v popolno samostojno gimnazijo. Zdaj so ti razredi samostojni samo v pedagoškem oziru, administrativno pa spadajo pod ravnateljstvo celjske velike gimnazije.

Najmanj učencev na enega učitelja je prišlo v Kočevju (8'7), potem na nemški gimnaziji v Pulju (9'3), na hrvaški gimnaziji v Pazinu (9'4), na

nemški realki v Pulju (10'4), na nemški gimnaziji v Ljubljani (11'5) itd. Najmanj javnih učencev v enem razredu je bilo na nemški gimnaziji v Ljubljani (povprečno 18'6), potem v Kočevju (19'6), na hrvatski gimnaziji v Pazinu (20), na nemški gimnaziji v Pulju (20'9), na tamošnji nemški realki (22'1) itd. Na teh zavodih so torej vladale najugodnejše razmere za uspešen pouk.

Najvišja povprečna števila v obeh ozirih izkazuje med gimnazijami goriška, med realkami v enem oziru nemška v Trstu, v drugem pa prva italijanska v Trstu (v Vodovodni ulici). Na gimnaziji v Gorici sta dva slovenska oddelka I. razreda imela v začetku leta 157 javnih učencev, torej toliko, kakor cela kočevska gimnazija. In teh 157 učencev se je stlačilo v dva oddelka, čeravno jih je bilo skoro preveč za tri oddelke. Potem ni čudo, da je iz enega teh oddelkov med letom izstopilo 14, iz drugega pa celo 20 učencev — več kot četrtina. Tako se je prejšnja leta postopalo s slovenskimi oddelki v Mariboru, kjer je leta 1899. bilo v enem slovenskem oddelku I. razreda 80, naslednja leta pa 72, 72, 73, 64 učencev. Bolje bi bilo določiti »numerus clausus« ter sprejeti določeno število najboljših učencev izmed prijavljenih. Vsaj s temi bi se moglo uspešno delati v šoli.

Zelo pojema poset idrijske realke; v šolskem letu 1909./10. je imela 243 dijakov, 1910./11. 209 javnih in 11 privatnih, lani 174 javnih in 12 privatnih, letos že samo 158 učencev. Vzrok je iskati deloma v šolnini, ki se je uvedla s podržavljenjem, dočim prej mestna občina ni pobirala šolnine.

Učni jezik.

Učni jezik je na 11 gimnazijah in 6 realkah nemški, na 3 gimnazijah in 3 realkah italijanski, na 2 gimnazijah hrvatski, na 1 gimnaziji (Št. Vid) slovenski, na 4 gimnazijah in 1 realki slovenski in nemški. Razen tega so slovenske in italijanske paralelke na nemški gimnaziji v Gorici, z nemškim in slovenskim učnim jezikom paralelke na gimnaziji v Mariboru in samostojni gimnazijski razredi v Celju.

Izpremembe v šolskem letu 1911./12. glede učnega jezika so sledeče: Slovenska gimnazija v Št. Vidu je dobila 7. razred, slovenska paralelka v Gorici 2. razred, istotako tamošnja italijanska paralelka, italijanska realna gimnazija v Pulju je dosegla 5. razred, druga italijanska realka v Trstu 6. razred, hrvatska mala realna gimnazija v Voloskem-Opatiji 3. razred. Na slovensko-nemških gimnazijah na Kranjskem se je slovenski učni jezik razširil v matematiki do 6., v verouku do 7. razreda; nemški učni jezik je ostal pri latinščini, grščini in zgodovini od 5., pri matematiki in fiziki od 7. razreda naprej, pri verouku samo v 8. razredu, pri nemščini pa v vseh razredih.

Na idrijski realki se je slovenski učni jezik na novo uvedel pri francoščini v 4. razredu, pri zemljepisju v 3., pri matematiki v 2. in 5., pri prirodopisu pa v 6. razredu. Vse drugo je ostalo neizpremenjeno.

O pouku slovenščine in hrvaščine.

Naravno bi bilo, da na maternem jeziku sloni vsa izobrazba — pri drugih narodih je tudi tako — in ravno na zrelostno nalogo iz učnega jezika, ki je pri drugih narodih seveda materni jezik, se po novejših predpisih polaga največja važnost. Pri nas ni tako.

Na nekaterih zavodih so učenci dveh in več razredov pri slovenščini združeni v en oddelek. To je umevno in upravičeno v Kočevju, Ptuj, Beljaku, Št. Pavlu in v nižjih razredih nemške gimnazije v Celju, kjer je res zelo malo število dijakov slovenske narodnosti. V Kočevju so v letu 1911./12. bili samo 3 oddelki, ker ni bilo dovolj Slovencev za določenih 5 oddelkov. Neupravičeno pa je to druženje raznih razredov v oddelke na gimnaziji v Celovcu, kjer je v 1. razredu 17, a najmanjše število je 6 Slovencev v enem razredu. Ako je bilo vredno za 7 učencev v Kočevju lani vzdrževati celi osmi razred, za isto število v Celju pripravljajni razred, na realki v Mariboru za 5 učencev imeti dva oddelka prostega predmeta latinščine po 3 ure na teden: potem je tudi vredno na gimnaziji v Celovcu poučevati obligatno slovenščino za vsak razred posebe tembolj, ker je slovenščini tam odmerjeno minimalno število ur po 2 na teden.

Prava pastorka je slovenščina na realkah v Mariboru in Celovcu, kjer je relativno obligaten predmet v nižjih razredih. Učni jezik za slovenščino je nemški, tudi za Slovence, ki se učijo skupaj z Nemci. Učne knjige za slovenščino so nemške.

Deloma nemški učni jezik za slovenščino je tudi v Beljaku, kjer se Slovenci I. razreda učijo slovenščine tudi skupaj z Nemci.

Dijaki po narodnosti.

V nobeni teh dežel število slovenskih dijakov po odstotkih ne dosega odstotkov slovenskega prebivalstva. Še slabše je pri Hrvatih v Istri. Posebno zaostajamo oboji v številu realcev, ki je pri Slovencih na Štajerskem in Koroškem ter pri Hrvatih prav nezatno.

V primeri s prejšnjim šolskim letom je narastlo število slovenskih gimnazijcev na Kranjskem absolutno za 87, relativno za 0'39%, realcev pa je 7 ali za 0'48% manj. Na Spodnjem Štajerskem je gimnazijcev 19 ali za 0'49% več, realcev je v Mariboru isto število, relativno pa za 0'06% manj. Na Koroškem je gimnazijcev 7 ali za 0'44% več, realci pa v Celovcu 3 ali za 0'59% manj. Na Primorskem je gimnazijcev 122 ali za 1'47% več, realci pa 4, relativno za 0'52% manj. Hrvatskih gimnazijcev je na Primorskem sicer 26 več, toda relativno za 0'16% manj, realci so 4 ali za 0'29% manj.

Na 10.000 prebivalcev pride v teh deželah 53'2 srednješolcev, torej manj nego povprečno v celi Avstriji; pri Hrvatih 19'2, Slovencih 33'7, Nemcih 78'5, Italijanih 91'7.

V posameznih deželah pride na 10.000 prebivalcev ene narodnosti srednješolcev iste narodnosti: na Kranjskem Slovencev 50'1, Nemcev 189'5; na Spodnjem Štajerskem Slovencev 15'4, Nemcev 131'3; na Koroškem Slovencev 13'6, Nemcev 42'2; na Primorskem Slovencev 36'9, Hrvatov 17'9, Nemcev 228, Italijanov 90'8.

Številno razmerje gimnazijcev in realcev se je pri Slovencih in Hrvatih v preteklem šolskem letu še poslabšalo. V celi Avstriji pride letos na enega realca 2'17 gimnazijcev, v teh deželah lani 2'27, pri Slovencih 4'36, Hrvatih 7'22, Nemcih 1'94, Italijanih 1'28.

Realna smer je zastopana še v realni gimnaziji, a tudi v tej ni mnogo Slovencev. Od 1160 realnih gimnazijcev v teh deželah je bilo Slovencev samo 56, Hrvatov 82, Nemcev 439, Italijanov 576.

Celotno število slovenskih gimnazijcev v teh deželah je bilo 3395, realcev pa 779. V tem so vštete tudi deklice privatistinj na srednjih šolah. Razen tega pa je še nekaj Slovencev raztresenih po graških in drugih štajerskih srednjih šolah. Po vsem tem je slovenskih gimnazijcev 3329, realcev 783, skupaj 4112.

Nekaj bi jih še bilo v sosednjih hrvatskih srednjih šolah, zlasti v Varaždinu in Sušaku, a njih število se ne da dognati, ker hrvatske srednje šole žalibog ne vodijo narodnostne statistike dijakov. Posamezni so še znabiti raztreseni po ostalih avstrijskih kronovinah, a veliko jih ne more biti.

Leta 1908. je bilo v teh deželah slovenskih gimnazijcev 2703, realcev pa 745. Število gimnazijcev je torej narastlo v štirih letih za 626 ali za 23'16%, realcev pa, katerih imamo že od nekaj premalo, samo za 38 (5'1%).

Sicer imamo Slovenci še vedno razmeroma manj srednješolcev ko drugi narodi, zlasti Nemci in Italijani. Vendar moramo opetovano poudarjati, da imamo gimnazijcev že preveč, posebno na Kranjskem. Ako bi bil naš narod bogat in bi se absolvirani dijaki posvetili produktivnim poklicem, bi morali le pozdravljati veliko število srednješolcev, ker se s šolanjem vobče širi znanje in kultura ter bi bilo koristno, če imamo čim več izobražencev v vseh poklicih. Žalibog pa ni tako. Kdor je nekaj let predsedel na gimnazijskih klopeh, se ne mara več baviti s poljedelstvom in obrtom ter množi vrste slabo plačanega inteligenčnega proletarijata. Na visokih šolah imamo večinoma juriste in filozofe, več, kakor jih dobi primernega kruha v domovini. Izven domovine naših juristov ne rabijo, filozofov pa le malo. Ako bi imeli zdravnike, inženirje, živinozdravnike itd., ti bi zdaj lahko dobili zaslužka na Balkanu. Toda teh imamo sami premalo.

Zato moramo odločno nastopiti proti enostranskemu množenju naših gimnazijcev. Treba je javnost poučiti in odsvetovati na Kranjskem gimnazijski študij, nasvetovati kvečjemu realke, zlasti pa meščanske in razne strokovne šole, kakor obrtne, poljedelske itd. Predvsem pa je dolžnost srednješolskih profesorjev, da s pravično strogostjo izbirajo sposobne in odstranjujejo manj sposobne dijake iz gimnazij.

J. K.

Novo berilo.

(Nekaj pojasnil k »Moji prvi čitanki«.)

Ravnateljstvo c. kr. zaloge šolskih knjig je ravnokar izdalo za naše prvence nov abecednik pod imenom »Moja prva čitanka«. Ker je knjiga sestavljena po takozvani analitično-sintetični metodi, ki dosedaj ni bila običajna po slovenskih abecednikih, je prejel pisec teh vrst, kot sestavitelj tega dela, iz učiteljskih krogov več vprašanj, tičočih se uredbe novega abecednika. Naj tem potom ustrežem.

Naš jezik je za zgoraj omenjeno metodo kakor ustvarjen. Saj pri napisovanju besed napravimo skoraj za vsak v njih pravilno izgovorjeni glas znamenje (črko) ali obratno pri čitanju izgovorimo za vsako pisano in tiskano znamenje (črko) glas. Ker se pa šolski prvenci pri govorjenju ne zavedajo ne besed, ki jih izgovarjajo v stavkih, ne zlogov v besedah, še manj pa razločujejo glasove, akoravno jih v sestavi lahko izgovarjajo, je treba izpočetka mnogo vaje v g l a s k o v a n j u in temu namenu ima služiti prvi oddelek abecednika. Učenci gledajo podobice, itak že delo predšolske dobe, imenujejo upodobljene predmete, besede razločujejo, zloge (besede) glaskujejo. Za ponazorilo tem glasovom so nam razni predmeti, vrh tega napisujemo pridobljene glasove še grafično na tablo, n. pr. pri podobi »mi-za« ponazorujemo z

žemljo	jabolkom	gobo	kredo
m	i	z	a

in napisujemo zloge z: — —, glasove pa z: ● ○ ● ○ (● soglasnik, ○ samoglasnik). Vse besede, ki pridejo tu v poštev, so dvozložne, zlogi dvo- glasni (razen u-ra, o-ko) ali enozložne triglasne.

Glasovi nastopajo po težkoči izgovarjanja, torej najprej trajni glasovi, ki jih pri glaskovanju prav lahko izgovarjamo (od u r a do f i ž o l), potem hipni glasovi od o ko do go s).

Namen tem vajam je torej, učence v toliko usposobiti, da znajo vsako teh besed na pamet d o b r o glaskovati (Kopflautieren).

Vzporedno s temi vajami pa se morajo vršiti tudi že priprave za pisanje, to je najprej orientacija v prostoru, na tabli, na zvezku (papirju). Tudi v tem oziru nudi abecednik nekaj vaje na strani 7., kjer se jim pojmi spodaj, zgoraj, na desno spodaj, na desno zgoraj, v sredi, na levo spodaj in na levo zgoraj kažejo s pikami na dveh črtah (spodnja in zgornja pisna črta za črke s srednjo dolžino. — Skupine pik, ki jih kaže ta vaja, vidijo učenci tudi že kot številne obrazce pri pripravljalnem računskem pouku.) — Postopek pri skupini :. bi bil: Koliko pik? Kozoč na pike se govor : prva je spodaj, druga zgoraj, tretja na desno spodaj itd. Vaji o orientaciji in narisavanju pik sledi podavanje ležeče (vodo-

ravne), stoječe (navpične) in poševne črte. Abstrahirajo se z ležečega, stoječega ravnila in s poševne kurje grede. (Smer hoje: zjutraj dol, zvečer gor, str. 7.) Kakor se ti pisni elementi abstrahirajo le z resničnih predmetov, tako je tudi z nadaljnimi, kakor: lok, ki se posname z resnične otroške igre »lok«, vijuga z vijoče se kače, petlja z resnične petlje (trakú), jajčasta črta iz oblike jajca, plamenasta črta s plamena ali iz predvaje: osmica. Vse te oblike delajo otroci najprej s prstom v zraku, s kredo na tablo in končno s svinčnikom (peresom) na nečrtan papir, in sicer v kolikormogoče veliki obliki.

Ko pridejo učenci z vajami v glaskovanju do zavesti posameznih glasov in do reda, v katerem se vrste glasovi drug za drugim, ko znajo dalje vse elemente, ki pridejo pri pisanju malih črk v poštev, ne samo določati, ampak tudi narejati, se lahko preide k podavanju pravih znamenj za glasove (pisanih in tiskanih črk). Prvi dve črki sta »i« in »n«, ki jih je dobiti iz besede »in«. V tem času je učitelj že ponazoril otrokom knjigo in zvezek, učenci znajo oboje tudi že narisati. Narišeta se ta dva predmeta še enkrat na tablo in učitelj vpraša, kaj vidijo na tabli. Učenec odgovori: Na tabli vidim knjigo in zvezek. Po večkratni govorni vaji zahteva učitelj: Povej besedo, ki jo slišiš med besedama knjiga in zvezek. (»in« se poudarja.) Po konstataciji napiše učitelj besedo »in« precej veliko, torej razločno med narisana predmeta. Učenci čitajo: Knjiga in zvezek. Kozoč na besedo »in« veleva učitelj: Čitaj samo to besedo, ki ti jo kažem (večkrat). Ko se glasova te besede na že opisani način z dvema predmetoma in razločnim glaskovanjem ponazorita, se pokažeta pisani znamenji za ta glasova (črki **i** in **n**), na kar sledi vaja v pisanju teh črk in iz njih sestavljenih besed. Vaja se izvršuje kakor pri napisavanju elementov, samo da se tu končno piše med vrste v početnice. Pokaže se nato tudi tiskana beseda »in« in iz nje tiskani **i** in **n**. Iz teh črk nastavljajo učenci na čitalni deski še druge besede, ki jih čitajo, na kar sledi vaja v čitanju iz abecednika.

Podoben je postopek pri besedi »mu«.

Za pridobivanje glasov ima abecednik poleg teh še 14 takozvanih normalnih besed, ki značijo živali, rastline ali druge predmete, kar stoji v lepem barvotisku, sevé le kot skupinska slika, povsod na čelu vaje. Pogovor o vsakem predmetu, ki ga znači dotična normalna beseda, naj se izvrši pri nazornem nauku. Ker pa risanje podpira nazorne vaje, je vsak teh predmetov še posebej narišan, da služi učencem v pouk narisavanja. Pri vsaki normalni besedi se podava po eden ali po dva nova glasova (črki), samo pri »ro-ža« se podavajo trije. Vse druge že znane črke besed pa služijo za ponavljanje. Podavanje normalnih besed za vaje v čitanju je umestno iz ozirov na to, ker ne čitamo, kot se je znanstveno dognalo, na ta način, da bi zapored sestavljali glasove, kakor jih značijo zaporedoma stoječe črke (izvzete so tu prve vaje), ampak čitamo tako, da pogledamo besedno podobo (Wortbild) ter jo potem izgovorimo.

Vse pisane črke, ki se naj jih učenec uči, so urejene po principu »od lažjega do težjega«, torej najprej črke s srednjo, potem z zgornjo in spodnjo

ter končno »f« z vso dolžino. Tudi pri izberi besed se drži knjiga zgoraj omenjenega pravila. Izpočetka čitajo učenci le zloge z dvema glasovoma (soglasnik s sledečim samoglasnikom), šele od normalne besede »meh« nastopajo zlogi (besede) s tremi glasovi (in sicer le: soglasnik, samoglasnik, soglasnik). V prvem oddelku ni torej nobene besede z zloženim soglasnikom, ker bi to gotovo otežkočalo čitanje. Pisne in čitalne vaje imajo samo besede iz obližja otroškega življenja, izogibljejo se kolikormožno abstraktnih pojmov, tako da njih razlaga, oziroma ponazorovanje ne dela učitelju posebnih težav.

Toliko v pojasnilo prvega dela »Moje prve čitanke«. O podavanju sestavljenih soglasnikov, velikih črk i. dr. pa, ako bo treba, prihodnjč.

Fort. Lužar:

Izbera in uporaba učne tvarine.

Iz pšenice, vrli bratje, ljuljko populimo,
zdravo seme v brazde rojstne njive zaplodimo.
Fr. Cegnar.

Vsakdo, ki hoče mladino poučevati, želi predvsem dobiti odgovor na vprašanje: *Kaj naj učim?* Ker pa že v navadnem življenju opazujemo, da se pojavljajo ob prenosu naših misli na spoznanje in čutenje bližnjega dostikrat precejšnje ali celo nepremostljive ovire, zato nastopi drugo važno vprašanje: *Kako naj učim; kako moram snov ali tvarino sporediti in predstaviti, obravnavati in uporabiti, da dosežem namen?* Šolniki so o tem napravili splošen sestav ali zistem — imenovan *ukoslovje*, ki navadno obsega pojem in potrebo pouka, umno mišljenje ali logiko, učno tvarino in učni načrt, učbo, načela in druge pripomočke za pouk. Za predpogoj zanesljivega poučevanja pa je prirejeno vzgoješlovje, a vrlo sodeluje tudi etika, dušeslovje in več ali manj še druge znanosti.

Učna tvarina je vzeta iz splošnega življenja ter ima zato na sebi dobre in slabe strani slučajno vladajočega osebnega, krajevnega in družabnega življenja. Učna snov ni uživala vselej enakega priznanja ne pri učencu, ne pri učitelju. Znano je n. pr., da so posebno pred iznajdbo in razširjanjem tiskarstva, ko so morali mnogo narekovati in prepisovati, v šolah mislili najbolj na jezikovno (posebno latinsko) obliko. Formalna vednost je zapostavljala znanje o realnosti in nje vzrokih. Dandanes sodijo nevesči in primerno obrazovalno znanost nepojmujoči ljudje, da se otroci v šoli nič ne učé in baje le čas tratijo, ako obravnavamo konja, hišo in druge predmete iz nazornega nauka; otroci naj bi se — tako menijo — učili takoj v ljudski šoli o zemljiški knjigi, zakonih, paragrafih in pravadah, ki jih menda doma pozneje tako potrebujejo.

Množina in kakovost (kvantiteta in kvaliteta) tvarine je odvisna tudi od posebnih stanov in potreb vsakdanjega življenja. Zaradi razmeram

in smotrom primerne izbere učne tvarine imajo šole svoje splošne in podrobne učne načrte, v katerih je vsa izbrana snov za določen učni čas razdeljena, omejena in osredotočena.

Naši normalni učni načrti, ki so ustanovljeni na podlagi ministrskega ukaza z dne 18. maja 1874, št. 6549, predpisujejo za učno tvarino splošni smoter in splošno učno pot, kolikor se to dá doseči v normalnih šolskih razmerah, in sicer tako, da v obeh ozirih niso izključena nadaljnja izpopolnjevanja. Pouk naj na vseh stopnjah koncentrično napreduje. Ministrski razpis z dne 12. junija 1883, št. 10.618 pa ima določbe za revizijo prvotnih učnih načrtov, da se razbremenene predalekosežne zahteve na nižjih in srednjih stopnjah, a se je pri izberi in razdelitvi tvarine kolikor-mož ozirati na praktične potrebe v bodočem življenju šolske mladine.

Z bistveno potrebno tvarino pouka združujemo tudi različne vzgojne smotre. A tu so mnenja zelo različna. Modroslovec Kant je n. pr. rekel: »Vzgoja naredi vse iz človeka;« za njim pa trdi modroslovec Schopenhauer uprav nasprotno: »Vzgoja ne naredi nič iz človeka.«¹ Iz zgodovine formalnih stopenj znani Ziller zahteva, da prevladuje v vsakem šolskem letu kaka nova kulturno-zgodovinska snov ter je za drugo šolsko leto postavil že znanje Robinzona,² ko ima otrok še premalo pojmov o domovini itd. V tem oziru je za učitelja kaj zanimivo, ako kritično primerja učno tvarino in delovanje v šoli s tvarino učenjakov, ki so imeli mnogo stika s svetom in so se radi bavili s poukom mladine. Oglejmo si nekoliko mišljenje nekaterih takih veljakov.

J. A. Komensky (v 17. stoletju) opozarja v svoji Didaktiki na težave in nedostatke umetnega poučevanja v minulih dobah ter navaja (v X. poglavju): »Mladina naj se po šolah poučuje o vsem.« Dandanes je izraz »o vsem« sicer preobsežen pojem, a Komensky naglašja posebno, da je treba vednost združevati s krepostjo in da se znanost ne sme spajati s sirovostjo. Nadalje naroča (v XIX. pogl.): »Pouk bodi kratek in ročen. Nauk je obsežen, kakor ves svet, ki ga moramo spoznavati. Ali tudi najobširnejše stvari se morajo kratko izraževati. Pazimo na to, da se sestavijo šolske knjige nakratko, da se vsaka stvar predočuje dobro, lahko in urno. Vsaka dobra stvar zahteva dobre uporabe, da ostane dobra, tečna in zdrava. Pcnavljanje in vežbanje se vrši vsaki dan in sleharno uro. Brez pravil ne moremo biti, ker so takorekoč vez mesa s kostmi. Tako tudi brez zgledov ne moremo biti, ker so takorekoč to, kar je telesu meso. A ker vaje vse to oživljajo, je umevno, da tudi brez teh ne moremo biti.« Tako ima Komensky poleg jako bodrilnih odstavkov o splošni potrebi šolskega pouka na prirodnih temeljih zasnovano zmerno uporabo tvarine in se sme njegova umetnost učenja primerjati »svetlobi, ki učencu kaže pot v življenje.«

¹ Več takih primerov najdemo v knjigi Sully-Stimpfl »Handbuch der Psychologie für Lehrer«.

² To kritikuje dr. G. Fröhlich v knjigi »Die wissenschaftliche Pädagogik Herbst-Ziller-Stoys«.

Veljavni pedagogi so sicer že v 16. stoletju (Montaigne, Baco, Neauder, Ratke in jezuiti) priporočali več stika s naravo in vpoštevanje realij, a šele Komensky je realije nazorno postavil kot trdnjavo med druge učne predmete. Po njegovem »Orbis pictus« (»Svet v podobah«) za latinski jezik (iz l. 1657) je bilo posnetih mnogo nazornih knjig v raznih jezikih, posebno pa ga je predelal pozneje (l. 1774.) pedagog Basedow pod imenom »Elementarwerk« s 100 bakrorezi. Ves ta oživljajoči stik besede z rečjo, podobo in zgledom je zahteval drugačnega znanja, drugih virov in drugačne koncentracije šolske tvarine, nego je bilo prejšnje golo jezikovno oblikovanje. Kakor pa navadno povsod in pri vsaki reči opravek ali delo z rečjo samo najboljšo pokaže nje pravo vrednost in uporabo, tako so tudi učenjaki resnično uporabnost učne tvarine za splošno človeško izobrazbo vedno bolj pazljivo presojevali z dejanskim poučevanjem ali (kakor pri drugih znanostih) z dejanskim izvrševanjem načrtanih smotrov. Tu pa žal najdemo večkrat stvarnemu pouku na kvar premočno osebno enostransko nazi- ranje; tako je posebno v 18. stoletju povzročil velik razdor J. J. Rousseau. Čudna osebnost in vzgoja tega modrijana, njegovi slabi odnosi z obližjem in takratne slabe francoske družabne razmere so rodile v njegovih spisih poleg posameznih boljših misli in nazorov tudi nevarne zmote, zablode in protislovja. Njegov roman »Emil« (iz leta 1762.) o vzgoji je poln vihravih in fantastičnih, njegovih neznačajnosti podobnih ekstremov. Že s prvim stavkom nam napove, da človek vse pokvari, kar pride iz Stvarnikovih rok. Z ognjevitno besedo kliče (»retournons à la nature«), da se je treba povrniti k naravnemu življenju, kjer bi človek našel pravo srečo. Zato njegov idealni Emil ne sme vedeti do 12. leta, kaj je knjiga, sam sebi naj bo prepuščen in same naj se razvijejo njegove dobre lastnosti. Na drugih mestih zopet zahteva, naj bi bil vzgojitelj 25 let pri svojem učencu, ž njim naj bi obiskoval delavnice in se učil ceniti vsa človeška dela. Rousseaujevi ekscentrični nauki so bili kljub temu, da je zahteval povr- nitev k naravi — večina nenaravni in zatorej brez praktične vrednosti,¹ a so slučajno že zaradi svoje posebne oblike napravili velik vtis na tedanje vzgojitelje.² Seveda so nastopali kritiki, da bi očistili njegovo zmedeno vzgojno in učno tvarino. Pri sosednih Nemcih je pričel takrat izboljševati vzgojo in pouk J. B. Basedow, ki je v Dessauju (leta 1774.) ustanovil za

¹ Čudak Rousseau je nekoč sam grajal, ko mu je omenil, da je vzgojil sina po zgledu »Emila«.

² Rousseau je bil proti koncu 18. stoletja s svojimi spisi poleg sodobnika Voltaireja najbolj vpliven mož Francije in velja s svojimi idejami za začetnika francoske revolucije. V novi narodni skupščini, kateri je on bil za vzor, pa ni bilo »enakosti, bratstva in svobode.« Voditelji Robespierre, Danton in drugi so kmalu drug drugega terorizirali ter tudi sami prišli pod nož gijotine. Napoleon I. je rekel o Rousseauju in Voltaireju: »Njuni sodobniki so bili pač majhni, da so taka človeka imenovali velika;« o Rousseauju (in o sebi) je pa objektivno sodbo tudi prepustil poznejšim rodovom z besedami: »Svet bo sodil, kdo izmed naju je storil več škode na svetu.« Italijanski psihiater Lombroso pa prišteva v svoji znameniti knjigi o ženijalnosti in slaboumnosti Rousseauja vseskozi med blazne osebe.

učitelje zavod »Philantropin«. V njem so zastopniki filantropizma delovali sicer z vneto in ljubeznivo do človeštva, a so zahtevali povsod prehitro uspeh.¹ Za učno stvarino je imel Basedow (po Komenskem) dobro načelo: »Vednosti, ki jih želimo vcepiti mladini v prvih letih, naj bodo s smotrom vse vzgoje v dobro premišljenem razmerju. Ne veliko, pa z veseljem! Ne veliko, pa od lažjega do težjega in ne puščati v temelju praznot in slabosti, ki bi pozneje škodovale celi stavbi! Ne veliko, pa same koristne vednosti, katerih naj nihče nikoli ne pozabi!«

Realna snov je tudi že prej po pietistih (Francke, Spener, Semler) postala tako važna zadeva v šolah, da je Semler ustanovil v Haale a. d. Saale leta 1738. prvo realko, a J. J. Hecker leta 1747. realko v Berlinu, ki je bila obenem pripravnica za učitelje. Realke v Berlinu je obiskal (leta 1762.) duhovnik in šolski nadzornik Felbiger iz Šlezije, da bi se seznanil z njeno uredbo in učno stvarino ter to porabil za izboljšanje domačih trivialnih šol. Pridobil je res v deželi (leta 1764.) za ljudsko šolo zakonito reformo. Obveljal je stavek: »Učitelj ne sme pri pouku paziti samo na spomin, temveč bolj na razum in voljo, a pri raznih predmetih na njih ročno uporabo.« Felbiger se je živo zanimal za podrobno razvrstitev tvarine v posameznih predmetih ter sestavljal učiteljem natančna navodila. Vse to je toliko ugajalo cesarici Mariji Tereziji, da ga je (leta 1774.) povabila na Dunaj, kjer je kot generalni ravnatelj nižjih šol razvil vsestransko delavnost za ljudsko šolstvo v Avstriji. Vrhunec uporabe snovi iz realij pa je dosegel Felbigerjev učenec F. Kindermann, ki je umrl (leta 1801) kot škof v Litomericah. Da bi se otroci res kaj koristnega učili ter se privadili delavnosti, je v ljudske šole vpeljal industrijo in v ta namen sestavil posebno knjižico. Z velikimi težavami se je ta pouk na Češkem res razširil in dal na mnogih krajih važno podlago za narodno gospodarstvo.

V zadnjih letih prihaja v nekaterih pokrajinah, n. pr. na Bavarskem, zopet močno na površje v zvezi s šolskim poukom ročno delo ali šola delavnica. Kako se bo stvar razvila v praksi, še danes za trdno ne vemo.²

Materialno izobrazbo je polagoma pričela dopolnjevati formalna izobrazba s posebnim vplivanjem na razvoj lastnih otroških moči. Tu je bil odločilen (v drugi polovici 18. stoletja) švicarski reformator domačega in šolskega poučevanja — J. H. Pestalozzi. Tudi nanj je napravil Rousseaujev »Emil« globok vtis. Sam pravi: »Moje nepraktične sanje so bile s to v najvišji meri nepraktično knjigo navdušeno zadete ter so poživile moje stremljenje delati v večjem delokrogu z vzgojo za blagor ljudstva.« Mladega Pestalozzija pa brezbožni in razdirajoči Rousseau ni pokvaril ter je po drugi poti požrtvovalno zasledoval svoj smoter v slabih časih in neizmerno slabih razmerah. Prvi njegov zavod je bila sirotišnica,

¹ Hčerka Basedowa se je že v tretjem letu morala učiti branja. Uporabljali so igrače, n. pr. pecivo, v podobi črk. (Torej že takrat začetek takozvane »delovne šole«.— Op. ured.)

² Večji kritični sestavek o tem ima (M. Lichtenwaldner) Pedagoški Letopis l. 1911.

a zadnji hiša za uboge. Zaradi svojih uspehov pri otroški vzgoji je zaslovel po vsej Evropi. Začetek vsega pouka je Pestalozziju nazornost, a konec (smoter): jasen pojem. Njegov pouk ima tri temelje: Oblika, število in beseda. Da spoznajo otroci kako reč s svojimi čuti, jih je treba učiti opazovati vsako stvar kot enoto, torej ločeno od drugih; dalje morajo presoditi obliko reči, t. j. njeno mero in njeno razmerje z vsem obsegom izrazov in imen. Pestalozzi je želel spraviti vse učne predmete v neko medsebojno harmonijo; tudi je skušal ustanoviti učni način, ki bi obsegal vse temelje vednosti in znanja in bi bilo učitelju le treba ta način uporabiti in povzdigniti notranjo samodelavnost učenca. V teh mislih je, opiraje se na predhodnike in s pomočjo lastne izkušnje res prišel do studentev, stez in široke ceste ukoslovnega spoznanja, ki so nanj nasledniki kmalu zgradili temeljno stavbo pedagogike.

Pedagogi primerjajo Komenskega in Pestalozzija ter se združijo v zaključku, da je pri prvem pravi smoter pouka ekstenzivno razširjanje pozitivnih znanosti, pri drugem pa intenzivno povečanje učenčevih duševnih moči.

S temi doneski sem prišel do onega mesta, kjer naj mimogrede sledi malo razmišljanja o vrednosti in uporabi pojmov »samovzgoja, samoučenje, samodelavnost in sploh samonajdenje.« Kakor že znano, je Rousseau močno priporočal nauk, da naj gojenec vse sam poišče. Tudi drugi so se temu pridružili. Nemški romantik Wieland ima stih: »Schwätzt noch soviel und hochgelehrt, der Mensch weiß doch nichts, als was er selbst erfährt.« Goethe pa pravi:¹

Selbst erfinden ist schön; doch glücklich von andern Gefundenes,
Fröhlich erkannt und geschätzt, nennst du das weniger dein?

A bolj nego kdo drugi je cenil vzgojo za samostojnost in samopomoč kot glavno nalogo Pestalozzi, ki je opazoval in pojasnil, kako raznovrstno razvita samodelavnost poživi in pokrepi pouk. K temu ga je prignala sila, ker ni imel pomožnih učiteljev, niti učil, niti knjig. Sam pa zato pripoveduje,² kako je boljše učence med slabejše posadil in so slabejši ponavljali nagovore boljših. Vztrajno se je držal svojega načela: »Pridno se bavi z otroci« (»Geh' fleißig um mit deinen Kindern«). Tudi je Pestalozzi videl, kako so hoteli nekateri tovariši samo z vpraševanjem (sokratična metoda) vse iz človeka dobiti; z jasno primero jih je podučil, da tudi jastreb ali orel ne more pticam jajc iz gnezda vzeti, ako jih še ptice niso znesle.³

Povest o Arhimedu, ki je po ulici veselo vpil »εῦρηκα« (našel sem), ker je srečno našel v kopelji ravnotežni princip v vodi, ali povesti o posameznih angleških in drugih samoukih še ne dokazujejo, da človeku ni treba vzgoje in pouka. Dostikrat sicer slišimo iznajdljivega učenca ali

¹ V »Aphorismen zur Kunst«.

² V knjigi iz leta 1801: »Wie Gertrud ihre Kinder lehrt«.

³ Enako navaja H. Trunk: »Eine Schulreise«, Graz 1899, str. 181. Posebno lepo poudarja to poleg poglavja o samonajdenju tudi R. Hildebrand v knjigi: »Vom deutschen Sprachunterricht« (10. Auflage, Leipzig 1906) na str. 56.

rokodelca reči: »bom že sam naredil«, a koliko je pri tem mojstrov-skaz, ki nikamor ne pridejo! Povsod so raditega dandanes iz slučajne samoraslosti krenili na pota strokovnega pouka, strokovnih tečajev, tehničnih vaj, predavanj, potovanj itd. Vsekako je prav, da ima samodelavnost in samorajdenje svojo pravico;¹ tudi naj pouk človeku od Stvarnika danih moči samorazvoja z neprestanim oblikovanjem, neprimernim izpraševanjem ne jemlje. Duša naj z neprimernim poukom ne postane enaka (po Herderju) nesamostojni žitnici, ki so jo z zalogo napolnili, a nima od tega nikakega haska. Neumestno je nadalje, da nekateri to samovzgojo in samonajdenje po Prokrustovo zlorablajo; istovetijo se z zdravnikom, ki hoče vse bolezni z enim zdravilom in na en način zdraviti, in s črevljarjem, ki hoče vse po enem kopitu narediti.

Jasno je, da bi se iz nič tudi na »svobodnem Robinzonovem otoku« ne moglo ničesar narediti, zato se je treba zanimati za znanstvene uspehe in praktične pridobitve. »Slovenska šolska Matica« je med drugimi deli oskrbela izdajo »Poljudno znanstvene knjižnice« ter opozorila večkrat na zlorabo z enostranskim ravnanjem. Kaj jasen je predgovor ravnatelja Schreinerja (leta 1908.) v knjižici »Skrivnost radioaktivnosti«, kjer beremo sledeče: »Oblike ni brez snovi. Brez primerne in zadostne gradiva tudi največji stavbar-umetnik ne sezida niti najbornejše koče. In tako tudi najboljši psiholog in metodik ne bo vedel učencem pripovedovati najprostejše zgodovinske povesti, ki je sam ne vé. Kako boš učil o živalih in rastlinah, če o njih sam nič ne veš? Kako boš učil reševati računske naloge, ki jih sam ne umevaš! Skratka: prvi pogoj vsake dobre metode je temeljito stvarno znanje. Česar nimaš, ne moreš dati drugim.«

Zdrav razum torej pove, da potrebujemo pouka in vzgoje in da še vedno velja stari rek: »Česar se Janezek ni učil, tudi Janez ne zna.« Seveda ima pouk težišče v sredi med vpoštevanjem razvijajočega naravnega življenja in med vplivanjem zunanega sveta.

V vseh dobah človeškega življenja pa je treba vpoštovati tudi milje, v katerem kdo živi. Kako to vpliva na vzgojo, vidimo pri zgoraj omenjenih pedagogih. Rousseauju je oče v otroških letih čital romane, zato je tudi sam pozneje s tako tvarino brez volje in moči blodil po svetu, ker je bil vedno lahkomišljen suženj svojih čutov. Pestalozzi, ki je priznal, da se prične pouk s prvo uro po rojstvu, je imel za vzgojiteljico le slabotno ženico ter leto in dan ni prišel izza peči, a zato ni nikdar mogel s pravo sposobnostjo gospodariti. Oboževatelj Pestalozzijevega pedagoga Diesterweg, je bil sin strogega uradnika-jurista in je zato skušnje Pestalozzija s strožno disciplino izvajal ter zelo živahno vplival na prusko šolstvo.

Neko poletje so mi otroci zatožili nekaj svojih součencev, da so klatili nezrelo sadje in sem jih tudi sam videl pri tem poslu. Kljub temu

¹ Kako naj se goji dobra samodelavnost pri vseh predmetih, ima knjižica Fr. Weigl, Selbsttätigkeit im Volksschulunterricht, München. (Priporoča naučno ministrstvo na Bavarskem.)

se mi eden hitro odreže: »Prisezem, precej prisezem, da jih nisem.« Torej tak šestletni »zamašek«, ki še »ž« ne more izgovoriti, je pripravljen priseči. Odkod to? Iz miljeja: iz okolišča, iz kraja, iz družbe, kjer so ljudje vsevprek prisegali in celo s poudarkom, da prisega ni greh pri okrajnem, temveč le pri porotnem in deželnem sodišču. Za tako temoto veljajo besede Kristusove: »Vaši otroci bodo nekdanj vaši sodniki« in besede Slomška: »Družba je blaga mati dobrega dobrim, pa tudi košata mati hudega hudobnim.«

Da pa pred sklepom predstavim še nekaj misli in prič o vplivu slovnosti in umetnosti na uporabnost učne tvarine, omenjam tu še vaško šolo pred nekaj leti umrlega ruskega prisatelja grofa L. N. Tolstoj v Jasni Poljani. Dasi je Tolstoj zametaval vso zahodno kulturo in na podlagi evangelija v dovršeno umetniškem slogu predstavljal nauke o delu za bližnjega (altruizmu), je vendar neverjetno cenil in posnemal — Rousseaujeve nauke o samonajdenju. Otroci so v njegovi šoli počenjali, kar se jim je poljubilo. Brez vpoštevanja vsakere discipline so učitelji potrpežljivo čakali, da so si pretepajoči otroci sami pravico poiskali in se sami med seboj umirili, kakor ogenj, ki polagoma sam ugaša. Vse je bilo kolikormoč malo omejeno in namenoma brez reda, da bi na ta način otroci sami videli, kako je red potreben. Tudi ni bil nihče vezan spominjati se onega, česar se je učil; priti v šolo ali pa domu iti je bilo dano na izbero. Kaj naj se poučuje, o tem je odločevalo zanimanje otrok samih. Učitelju, ki je hotel vse to odpraviti, je Tolstoj očital, da je razred popolnoma pokvaril in pohabil umetniški okus otrok. Tolstoj se je zelo trudil in tudi mnogo pisal o vzgoji; hotel je uveljaviti Rousseaujevo načelo: »Otrok je po naravi samo dober.«¹ Toda prepričal se je, da se z otroci gotovih slojev nič ne opravi, kakor tudi fige ne rastejo na osatu.

Nekateri pisatelji in umetniki uporabljajo (pri poeziji, petju, slikarstvu, kiparstvu itd.) poleg lepe in dobre tvarine (sujetov) tudi slabo, neplemenito snov. Tu še posebno vidimo, koliko moč ima zgled ali pouk v oblikah pohujšanja in zapeljivosti.

Estetični čut, oziroma umetnost moramo čislati in gojiti pri raznih predmetih, pri ustanovitvi in rabi učne snovi pa je potrebna previdnost na podlagi kritike, ki se pa v svoji pravi obliki tudi ne rodi kar tako sama brez sredstev. Vsakemu svoje in vse kar je prav.

Teze.

1. Dobra učna tvarina je podlaga dobremu šolstvu, oziroma splošni človeški izobrazbi. Taka snov najde kmalu brez posebnih težkoč pot v splošnost. — Učna tvarina je jedro metode. Ako hočeš druge učiti, moraš sam kaj znati.

¹ Več najdeš v knjižici »Tolstoj kot učitelj« (po angleškem viru preložil Lj. Furlani, Celje 1909). — Tudi Tolstoj je nkoč sloveči Lombroso obiskal ter ga občudoval, a se izrazil, da ni popolnoma normalen; — no, Tolstoj je menda o gostu isto mislil.

2. Učna snov naj se izbira v soglasju na lastno notranjo samodelavnost učenca (Pestalozzi) in z ozirom na vpliv zunanjih pozitivnih reči (Komensky), zato naj se primerno vpoštevata formalnost in realnost sveta. Obvladaj tvarino, besede se same najdejo.

3. Učni načrti naj bodo v soglasju z ministrskimi razpisi glede praktičnega stališča ter naj se njih sestavljenci previdno ogibljejo onih umetniških struj, ki pretirano zametujejo to praktično stališče. Izmed najbolj vplivnih pedagogov vpoštevajo Komensky, Pestalozzi in Tolstoj verski smoter. Rousseau ima sicer zgodovinsko zaslužno, da je vnel zanimanje za vzgojo, a v praksi je s svojo svobodo in zaletavostjo nerabljev.

4. Zahteva samodelavnosti in samonajdenja mora izvirati iz neke učenčeve individualne podlage in zanimanja za predmet (Komensky, Pestalozzi), sicer odtuji učenca od učitelja in onemogoči utrditi pouk s ponavljajčo samodelavnostjo ali vajo. Povesti o izrednih samoukih naj bodo samo za vzpodbudo. Vzgoja in pouk imata namen primerno vsestransko poboljšati in pomagati bližnjemu k samostojnosti. Splošnih kulturnih pripomočkov (knjiga, pero itd.) ne smemo omalovaževati. — Zahtevati, kar učenec ne zmore, je vselej znamenje pedagoške sirovosti (Herbart).

5. Važno je, da učitelj učno tvarino pri njeni uporabi prikroji dobremu sodelujočemu miljeju (krajevnim in drugim razmeram). Otrok naj se uči (posebno z verskimi nagibi) varovati se hudega, da si s tem pridobi trdno oporo in hrano za moralno samostojnost v življenju.

Trohov:

Šolska reforma socialne demokracije.

Rdeča internacionala preži, kakor znano, čedaljebolj na mladino. Po mestih in velikih industrijskih krajih snuje mladeniške organizacije, ki imajo namen, sebi prepuščene vajence zgodaj uvesti v kraljestvo brezverskega in breznarodnega demokratizma. Glavno orožje, ki se ga pridno poslužuje, ji je tisk. S časopisi in brošurami se preplavljajo delavnice, tvornice in drugi kraji, kamor zahaja delavstvo, obrtništvo ali drugi sploh nezadovoljni sloji prebivalstva. Kako »plodono« je delovanje mladinskih listov in organizacij, ki jih vodijo socialni demokrati, je razvidno iz odloka, ki ga je pruski naučni minister razglasil dne 7. oktobra 1911. Ta odlok svari pred soc. dem. listem »Arbeiterjugend« ter pravi o njem: »Kar je rodna hiša očetova, kar je šola, kar je cerkev z velikim naporom in z vzgojnim prizadevanjem sezidala, to razdirajo nepoklicani svetovalci v listu »Arbeiterjugend« z drznim hujskanjem mladine zoper avtoriteto v cerkvi in državi, zoper šolo, zoper delodajalce in učiteljstvo.«

Zanimivo je čuti, kako sodijo socialni demokrati o šoli, kaj je njih ideal v tem oziru, kakšne utopistične načrte izdelujejo, kako hočejo uvesti tudi v to svetišče sovraštvo do cerkve in države. Učitelj soc. demokratske strankarske šole v Berlinu, Schulz, je sestavil nekak načrt, iz katerega

je najprej razvidno, kolika hinavščina je skrita v stari in obrabljeni frazi socialnih demokratov: »Vera je privatna stvar.« Iz knjige njegove namreč veje strupeno sovraštvo do cerkve in verstva, do Kristusa in krščanstva.

Mojstra Schulza tudi prav nič ne ovira zapisati take stvari, ki so naravnost neizvedljive. Ako bi hotel kdo njegove načrte izvršiti, bi to stalo več denarja, nego se ga danes izda v kulturnih državah za vse javne zadeve, všteti stroške za vojaštvo in za mornarico. Mojster Schulz bi seveda rad šolstvo tako preustrojil, da bi dosegel politični namen socialne demokracije.

Kaj torej zahteva socialna demokracija glede šole:

1. Od 3. do 7. leta morajo vsi otroci v o t r o č k e vrtce. V tej šoli je edino delo — igra, nič pa takega, kar otroka teži, kar ga obremeni; torej nič branja, nič pisanja, nič krščanskega nauka. Igra ustvari notranjo organizacijo, diktira metodo in skrbi, da prihajajo otroci radi v šolo.

2. Z 8. letom vstopijo otroci, in sicer vsi brez izjeme, v splošno l j u d s k o š o l o ter ostanejo tu do 14. leta. Za otroke ene starosti samo enotne šole! Ni torej dovoljeno, da bi otroci pred 14. letom hodili v druge, nego v ljudske šole. V tem času (do 15. leta) je središče vsega: delovni pouk. Zraven se pa priklopi stopnjevaje pouk v branju, pisanju, fizika, kemija, zgodovina in učenje tujih jezikov. — — —

Vsakdo vé, kako lahko se taki načrti snujejo na papirju, zlasti če jih sestavlja socialni demokrat, ki ne pozna in ne vidi težav, ki ne vpoštevata nezmožnih otrok in sto drugih ovir. Vsi otroci morajo imeti enake uspehe, vsi morajo priti do cilja! Toda s 14. letom še ne preneha šolska doba.

Vsa mladina mora obiskovati šolo do 18. leta. Šola, ki jo obiskujejo dečki in deklice od 15. leta dalje, ima ime in znak srednje šole, ki je zopet dvojne vrste. »Prva pripravlja učence za poznejši študij; pouk v tem oddelku je bolj teoretičen, vendar pa ne popolnoma brez praktičnega dela. V drugem oddelku je poglavitna stvar praksa . . .«

Slednjic pride še visoka šola s svojimi oddelki. Tudi tu je pouk docela brezplačen. — Poleg teh kategorij je v načrtu »strokovnjaka« Schulza še mnogo posebnih šolskih naprav, ki morajo biti seveda vse bolj preskrbljene, nego so današnje: za anormalne otroke, za gluho-neme, slepe, pohabljenе itd.

Slika soc. demokratske šole ne bi bila popolna, če ne bi pristavili, da zahteva Schulz k o e d u k a c i j o. Zagovarja jo mož celo preprosto in enostavno. »V mladostni dobi,« tako pravi Schulz, »ne bo potem erotični nagon iskal utehe po krivih potih, temveč čutna stran se bo okrhala in ukrotila z medsebojnim prijateljskim delom. V skupni šoli bosta obadva spola na najnaravnejši in na najbolj treznejši način medseboj občevala.« Tako se rešijo po Schulzovem navodilu z eno samo potezo vsa najtežja vprašanja vzgoje.

Še enega važnega momenta v šolski reformi po kopitu socialne demokracije ne smemo prezreti: Vsa vzgoja in vsa šola je namreč zastonj, brezplačna. Otroci dobe zastonj vsa učila, vse knjige; obenem pa dobe

v šoli tudi vso oskrbo in hrano. Poleg vsakega šolskega poslopja bodo zidali velike obednice. Bogatih in revnih otrok ni več; vsi jedo skupaj. Schulz si ne beli glave, kako bi bilo moč to urediti, ampak pristavi kratkoma: »Kako se bo ta reč uravnala, o tem ne bom tukaj razpravljal.«

Soc. demokratska šolska reforma bo enorazrednice kar odpravila. Tudi v najmanjših občinah se nahajajo kar naenkrat samo večrazredne šole. Kako bo to šlo? Schulz reši zažonetko takole: »Kjer je samo 10 ali 20 otrok, in ni moč ustanoviti osemrazrednice, naj se vpelje samo večrazredna, vsaj trirazredna šola; otroci naj bodo razvrščeni v tri različne oddelke; ako vsled tega nastanejo razredi s 6 ali 10 učenci, to v pedagoškem oziru nič ne škoduje.«

Odkod stroške plačati, to je drugo vprašanje, ki pa nanj Schulz še ni odgovoril. S takimi utopijami begajo po Nemčiji socialni demokratje nevedne mase. Neki šolski nadzornik je izračunal, kakor je bilo brati v »Köln. Volkszeitung«, da bi se stroški po teh utopičnih načrtih zvišali samo v Nemčiji do štirih milijard.

A. M. L.:

Kateheza in življenje svetnikov.

Zdi se, da pri katehezi premalo vpoštevamo življenje svetnikov. Ko učenci poprašujejo o zaščitnikih, zahtevajo taka vprašanja odgovora, nekatere kateheze že po stari tradiciji navezujemo na izvestne svetnike, kakor šesto božjo zapoved na sv. Alojzija, toda vprašanje je, ali bi ne mogli bogatega zaklada svetniškega življenja še bolj dvigniti in izrabiti.

Nekaj »življenja svetnikov« je pri katehezi naravnost živa potreba. Učenci imajo v cerkvi nedeljo za nedeljo podobe svetnikov pred seboj; vsakdo izmed njih ima svojega zaščitnika, pa začnimo malo izpraševati in čutimo, kako malo vedo o svetnikih. Svetnikov z istimi imeni ponavadi ne razločujejo. Domača hiša ne daje potrebnega znanja, ker več ne čitajo kot nekdanj življenja svetnikov. Tudi verniki bržkone ne bodo v tem oziru bolje poučeni. Srednješolski katehetje na dunajskem sestanku so zato nasvetovali upravičeno, naj bi se v veroučni knjigi, ki bi nadomeščala katekizem v prvih letih srednjih šol, pridejal nekak dodatek o najvažnejših svetnikih. Dekan Minichthaler je že izdelal dva zvezka katehez o svetnikih. (Heiligenlegenden. Katechetisch bearbeitet. Pichlers Witwe, Wien.)

Življenje svetnikov je pa pri katehezi tudi izvrstno pomožno sredstvo za podajanje, ilustracijo in parenezo. In sicer se da upotrebiti pri katekizmu, liturgiki in tudi svetih zgodbah.

Katekizem in življenje svetnikov. Predvsem pride tu v poštev življenje svetnikov kot izhodišče kateheze. Monakovska šola imenuje to učno stopinjo podajanje (Darbietung). To se pravi, zgodba služi kot substrat, ob katerem se izvajajo posamezne resnice za učno sliko določenih vprašanj katekizmovega besedila. Metoda je to, ki se izvečine obnese

tudi na najvišji stopnji, čeprav so svete resnice že več ali manj znane, ako se podajo na drug, izviren način, v zgodbi, da se obudi in ohrani zanimanje učencev. V tem oziru prav dobro služi življenje svetnikov, da, včasih je edina rešitev te učne stopinje podajanja. Izkušnja uči, da ni mogoče za vse kateheze dobiti učencem primernih svetopisemskih zgodb. Stieglitz sam zato posega tuptam v življenje svetnikov ali uporablja zgodbo iz svetne povestnice. Zdi se, da bi zgodb iz svetne povestnice lahko pogrešali, ako bi bolj poznali življenje svetnikov, ki nam nudi toliko pretresljivih slik iz vseh časov in krajev, iz najrazličnejših slučajev krščanskega življenja.

Nekaj zgledov!

Zgodba sv. Perpetue in Felicite služi za izhodišče poglavju o krščanski ljubezni do Boga. Pretresljiv konflikt, v katerem se Perpetua odpoveduje domu, očetu, nedoraslemu sinčku, dobro ilustrira vprašanje, kaj se pravi Boga nadvse ljubiti. Za celo poglavje o krščanski ljubezni do Boga in bližnjika in do sebe nudi oporo življenje sv. Vincencija Pavlanskega. Poglavje o češčenju svetnikov (Veliki katekizem, vprašanje 372.—381.) se naveže na kapelico sv. Alojzija in bl. Janeza Berchmansa pri cerkvi Al Jesu v Rimu in na ondotno vsakoletno slavlje svetnika. Moč dejanske in posvečujoče milosti božje (Veliki katekizem, vprašanje 508.—522.) opisuje zgodba izpreobrnjenja in življenja sv. Avgušтина. (Uporabi se tudi lahko čudapolno izpreobrnjenje znanega Alfonza Ratisbona, kakor je to zgodbo opisal tudi »Domoljub« v eni letošnjih števil.) Življenje sv. Alojzija je ponavadi izhodišče za šesto božjo zapoved. Podobno bi se dalo obdelati življenje sv. Stanislava, sv. Kazimira in sv. Vojteha. Vsi trije so slovanski svetniki, čiste duše, tako bližnje mlademu srcu. Junaški mučenci nam kažejo, kakšna mora biti naša vera. Pretresljivih daljših zgodb nudi legenda v izobilju, na primer: zgodba 40 mučencev v Sebastii.

Tudi pri razlagi in pojasnjevanju (3., oziroma 4. učne stopinje) nam služi življenje svetnikov. Pri vprašanju »Cerkev je sveta, ker žive v njej svetniki«, se lahko navedejo svetniki novejših dobe, n. pr. sv. Klemen Hofbauer (prim.: Kempf, S. J. Die Heiligkeit der Kirche im 19. Jahrhundert. 378 strani), sv. Frančišek Ksaverij (druga prošnja očenaša). Pri razlagi očenaša se omenja sv. Elizabeta (3. prošnja očenaša), sv. Janez Guadalbert (5. prošnja očenaša), sv. Klemen Hofbauer (1. prošnja očenaša). Dela sv. Vincencija Pavlanskega ilustrirajo vsa telesna in duhovna dela usmiljenja. Potrebno gradivo daje »življenje svetnikov« posebno petemu poglavju katekizma: o krščanski pravičnosti. Tu je prava domena uporabljanja življenja svetnikov. Zgledi pri »osmero blagih«: sv. Frančišek Asiški (»blagor ubogim v duhu...«), sv. Frančišek Saleški (»blagor krotkim...«), sv. Tomaž Akvinski (»blagor tistim, ki so čistega srca...«), sv. Alojzij, blaženi Nikolaj Fliski (»blagor mirnim...«), sv. Edvard, kralj angleški (»blagor usmiljenim...«) itd.

In pareneza ali tisti del kateheze, ki jo imenujemo tudi »uporabo«!

Izkušnja uči, kako radi poslušajo učenci to ali ono »zastranico iz življenja svetnikov«, povest, ki se snuje na zlatem ozadju življenja naših

svetnikov. Veliko vtisa napravi posebno življenje svetnikov, ako se poda kar celo življenje vzornika, način pripovedovanja, kakor ga uporablja znani konvertit Jörgensen v svojih spisih svetnikov. (N. pr. Der hl. Franz von Assisi, Römische Heiligenbilder, Römische Mosaik.) Celo protestantje poudarjajo, da je »življenje svetnikov« velikega vzgojnega pomena. Tako izvaja dr. A. Tome pod naslovom »Heiligenverehrung und religiöse Ideale in der Schule« (Pädagogische Blätter, Nr. 5, Gotha 1913), da ima moška mladina zmisel in potrebo češčenja svetnikov. Išče vzornikov, da bi se navduševala in jih posnemala. In ne najde jih. Katoliška Cerkev pa jih podaja. »Wir reden von Helden der Kirche. Der Katholik hat seine »Heiligen«. Sie werden ihm in dem Legendenbuch gezeichnet, von ihnen redet der Prediger auf der Kanzel, sie stehen gemalt oder geschnitzt leibhaftig in der Kirche. Das ist ein sehr wirksamer Reiz zur Nachahmung. Er ergreift unmittelbar machtvoll die Phantasie und beschäftigt das Gefühl. Der Ehrgeiz erwacht, ein heiligmäßiges Leben zu führen und dadurch bei Gott und den Menschen angesehen zu werden. Wie hochgehrt von Priestern und Laien ist schon ein lebendiger Heiliger! Und erst ein toter! In den niederen oder hohen Adelsstand als Selige oder Heilige im Himmel erhoben zu werden, welch eine erhabene Aussicht! Und wenn nicht das: ein Priester zu werden und gar ein Mönch, also eine Art Übermensch nach katholischer Anschauung, das ist schon des Schweißes der Edlen wert. Und dabei gibt es noch höhere und höchste Stufen der Erde und der Macht: ein Abt, ein Bischof, ja Kardinal und Papst werden kann jeder Bauernbub.«

Liturgika in življenje svetnikov. Tudi tu se dobi zveza med mnogimi poglavji in življenjem svetnikov. Znano je, kako so živeli svetniki vedno v tesnem stiku s cerkvenim letom. O božiču, ob jaslicah omenjamo svetega Frančiška Asiškega, o binkoštih sv. Filipa Nerija, kako moli pred binkoštni v katakombah in prosi Svetega Duha, da mu podeli duha mučenikov in začuti obenem silno ljubezen, ki mu kar vidno razširi srce. Sv. Frančišek Saleški umrje na praznik nedolžnih otročičev (28. decembra 1622), sveti Alojzij na petek po osmini sv. Rešnjega Telesa (1691. leta), na dan, ko imamo dandanašnji praznik presv. Srca Jezusovega. Poglavje o svetnikih, o češčenju (kanonizaciji) svetnikov nam daje prilike, da govorimo o zaščitnikih domače zemlje in drugih deželâ, o zaščitnikih posameznih stanov, mladinskih svetnikih in zavetnikih v različnih nadlogah življenja. Poglavje o redovništvu nas sili, da izpregovorimo o sv. Antonu Puščavniku, svetem Benediktu, sv. Ignaciju Lojolanskem itd.

Zgodbe in življenje svetnikov. Pri zgodbah nove zaveze — te pridejo v poštev — bomo seveda namoč diskretni. Oseba Zveličarja ne sme zabledeti, — mimogrede pa lahko opozarjamo na življenje svetnikov, ki je nadaljevanje življenja našega Gospoda (Meschler). Tako nam pri poglavju »Jezus razpošlje učence« ... nehote vstajajo pred oči veliki blagovestniki, ki podobno opremljeni gredo na pot, n. pr. sv. Frančišek Ksaverij ali sv. Avguštin redovnik. Pri trpljenju našega Gospoda skoro ne moremo

pozabiti sv. Bernarda, ki mu je trpljenje Zveličarja »najdražja knjiga.« Sv. Anzelmu Kanterberškemu na smrt bolnemu čitajo iz svetega pisma poročilo, kako Zveličar postavi sv. Rešnje Telc, in svetnik izdihne dne 21. aprila 1109. Podobno umrje ob čitanju evangelija sv. Janeza bl. Beda Venerabilis.

Glede uporabe življenja svetnikov bi potemtakem veljalo sledeče:

1. Pri katehezi rabimo izdatnejše »življenje svetnikov«.
2. Od časa do časa bi bila — ako čas pripušča — umestna posebna kateheza o tem ali onem, nam posebno bližnjem svetniku.
3. Navadno pa uporabljajmo življenje svetnikov za podajanje, razlago in parenezo.
4. Daljši sestavki ali življenje v celoti bolj vpliva kot male zastranice.
5. Po možnosti se ozirajmo na življenje svetnikov tudi pri liturgiki, mimo grede tudi pri sv. zgozbah.
6. Izmed svetnikov pridejo — ceteris paribus — v poštev posebno oni svetniki, ki so nam po tradiciji naše zemlje posebno blizu in ki so predvsem dragi mlademu srcu.

Viri. V slovenskem jeziku imamo »Življenje svetnikov«, lepo starejšo knjigo, ki bi zaslužila novo izdajo. Koristno bi bilo nadaljevanje knjižice: »Kako ti je ime.« (Prof. Kržič.) Hattler je spisal za mladino: »Der katholische Kindergarten«. Originalen je Alban Stolz v svoji »Legende der Heiligen«. Pri vsakem svetniku se poudarja značilna čednost. Portschnan (»Das Leben der Heiligen Gottes«) je izdal podobno obširno delo. Posebno kazalo opozarja, kje da dobi bralec za posamezna poglavja krščanskega nauka potrebnih zgledov. Dr. Hergenröther je spisal »Das Leben der Heiligen«. Meschler je opisal v prelepem jeziku pod naslovom »Das katholische Kirchenjahr« — življenje važnejših svetnikov (dva zvezka). P. Bihlmeyer, O. S. R., odgovarja pod naslovom »Wahre Gottsucher« na vprašanje »čemu smo na svetu«, z življenjem svetnikov. Vse večje zbirke zgledov v nemškem, francoskem in angleškem jeziku imajo mnogo zastranic iz življenja svetnikov. Tudi povesti, kot Fabiola, Valerija, Perpetua dobro služijo.

Lepih, kritično in v cerkvenem duhu pisanih »življenj« svetnikov seve še vedno nedostaja... Uvaževanja vredno je, kar je v tem oziru napisal P. Huber S. J. (»Die Nachahmung der Heiligen«, 2. zvezka). — Dobro bo, da legendične stvari označimo kot take, a še bolje, da se takih ogiblujemo posebno danes, ko nam življenje novejših svetnikov podaja izpričanih svetih pojavov v izobilju.

Katehetsko gibanje.

Konveniat. Katehetje dekliških višjih šol in licejev v Porenju so vpeljali navado, da sklicujejo od časa do časa takozvani konveniat. Zadnjikrat so se bili zbrali 23. decembra 1912 v Düsseldorfu. Povabljeni so bili Porenčani in Westfalci. Odzvalo se jih je 43. Obravnavalo se je vprašanje »Kako vzgajati mladenke za socialno delo?« Poleg praktične kateheze, ki je stalna točka vsakega »Konveniat«, so udeležniki razpravljali še o raznih času primernih zadevah.

Messis quidem multa... V Monakovem je šolstvo tako razvito, da je bilo leta 1910./11. samo katoliških ljudsko-šolskih razredov, ki se je v njih poučeval krščanski nauk, 1216. Vsako leto naraste od 20 do 30 novih razredov. Dasi je po ondotni škofijski naredbi obvezan vsak župnik in pridigar, da prevzame po šest ur krščanskega nauka na teden, dasi morajo pomožni duhovniki poučevati po 12 ur na teden (več zaradi pogrebov in drugih opravil ni možno), vendar niso mogli ne katehetje, ne druga duhovščina zmagati vseh tedenskih ur za krščanski nauk. Škofijstvo je vložilo prošnjo pri mestnem magistratu za pomoč. Mestno starejšinstvo je dovolilo 13.900 mark za honoriranje nadur; poleg tega je povišalo plače nekaterim beneficiatom do 2000 mark z obvezo, da mora vsakokratni beneficiat sprejeti 14 do 18 tedenskih ur za poučevanje kršč. nauka. Boljše dotirani beneficiati so vsled višjega ukaza bili primorani, da so tudi pomagali v šoli, a vse te naredbe so bile še nedostadne, dasi so nadure honorirali sicer samo po 50 mark. (Svetnim učiteljem je določenih 72 mark za vsako letno naduro.) Pomagali so si tako, da so ostali 1. in 2. razredi brez kateheta. Duhovska oblast je posredovala pri bavarskem deželnem svetu, ki je dobrohotno dovolil 21.000 mark letne podpore, da se je mogel honorar za nadure zvišati do 72 mark. Kljub temu so ostali prvi

in drugi razredi brez kateheta. (Pripomniti treba, da ima na Bavarskem tudi učiteljstvo po nekoliko ur verstvenega pouka.) Letna podpora deželnega sveta je zadostovala za leta 1910, 1911 in 1912. Letos je bilo pa že zopet 3400 mark primanjkljaja... Torej — povsod težave, osobito še v velikih mestih.

Zahvala. Ob sklepu šolskega leta smatra »Društvo slovenskih katehetov« za svojo prijetno dolžnost, da se vsem gg. ljubljanskim spovednikom (svetnim in redovnim), ki so se med letom tako vztrajno in trudaljubivo mučili z dolgotrajnim in pogostnim spovedovanjem šolske mladine, kar najiskrenejše zahvali. Katehetje v Ljubljani se lahko očitno pohvalimo, da je mladina v tem oziru izborna postrežena in da se zlasti nekateri gospodje z občudovanja vredno vnemo, gorečnostjo in potrpežljivostjo ob času šolarskih spovedi danzadnem žrtvujejo za blagor in rešenje mladine. Bog povrni stotero ta nemali trud!

Katehetske beležke.

Katehetov ročni zapisnik. »Jaz pa ne potrebujem nič ročnega kataloga«; s tako samopohvalo se je že marsikdo odrezal, hoteč pokazati, da ima dober spomin, da svoje gojence natančno pozna glede znanja in glede drugih razmer. Je že verjetno, če ima zelo pičlo število učencev, ki so mu kolikortoliko znani že od doma. Za splošno je pa katehetu ročni zapisnik še bolj potreben kot razrednemu učitelju, ki ima šolske otroke vsaki dan pred seboj in so mu vse njih vrline in slabosti jasne in odkrite. Pred par leti so bili zagnali glas, da za srednje šole katalog nima pomena. Ta klic pa gotovo ni umesten za ljudske šole, osobito ne za kateheta, ki ima mnogo razredov in številno gojencev. Zakaj je katalog veroučitelju neobhodno potreben? Prvič mora imeti učence v evidenci; v ročni katalog zapisuje sproti napredek in znanje otrok. Ne pomaga nič izgovor: »Je preveč zamudno.« Ako hočeš biti pravičen, moraš zabeležiti

vsak dober, kakor tudi slab odgovor, oziroma nevednost, pridnost in lenobo. Otroke priganjaš za pridnost in vztrajnost s tem, da jih večkrat izprašaš. Kratko vprašanje, kratka zaznamba s +, ali -, ali +, ali -, ali +, ali -. Katalog ti služi, da vpišeš zraven učencev tudi stan staršev, da zaznamenuješ, kako se otroci udeležujejo verstvenih vaj, kako in kolikokrat prejemajo sv. zakramente, kakšno je njih nraavstveno obnašanje, katerih zapovedanih »molitvic« še ne znajo; enako je potrebno, da sproti zabeležiš stvarino, ki si jo obravnaval v posameznih razredih. Torej: Tudi natančen katalog je priča vestnega in marljivega kateheta.

Kulturni boj, ki se potuhnjeno plazi osobito okrog cerkvenoverstvene vzgoje mladine, se je lotil nove, zvite, previdne, a smotrene taktike. Kulturobojniki so svoj čas očito, javno in brez strahu objavljali svoje namere, da hočejo verstvo izriniti iz šol. Zdaj so to taktiko nekoliko opustili, ker se jim ne zdi »modro«, da bi tako odkrito nastopali; prenehali so z vpitjem, opustili so zahtevo, da naj se verstveni pouk odpravi iz šol, namesto tega pa so prišli na dan s klicem: »Mi hočemo reformo.« Ta reforma je pa taka, da bi, ako se izvede, verstveni pouk izgubil ves svoj značaj, da bi se v bistvu prelevil v zgolj verstveno-zgodovinsko in v zgolj svetno moralno poučevanje.

Po zahtevi »reformatorev« bi moralo iz verouka izpasti vse, kar je nadnaravnega, pa tudi vsi verski in dogmatični stavki o Bogu, o razodenju, o čudežih, o grehu, o milosti in o poslednjih rečeh. »O vsem tem,« tako pravijo, »naj se govori v cerkvenem pouku izvan šole.«¹

Kar se tiče »Zgodb sv. pisma«, dovoljujejo milostno »čitanje izbranih odlomkov, ki naj se samo slovstveno ocenjujejo.« Za prehod iz verstvene zgodovine do etičnega pouka naj se mladina sezna »z verskimi pravljicami o junakih«; med junaki veljajo kot taki najprej Abraham, Jožef, Mozes, David, Elija itd., vendar se pa takoj zraven zahteva, da se ne smejo prezreti tudi drugi junaki iz

verstvene zgodovine, kot: Solon, Platon, Sokrat, Buddha, Konfucse, Zarathustra i. dr. Na ta način hočejo vsa verstva vreči v en koš, vsem priznati enako vrednost in veljavnost, oziroma vse zavreči. Taka verstvena vzgoja bi ne bila nič drugega, nego sistematično napeljevanje v brezverstvo, kar novodobni kulturobojniki v resnici nameravajo. — Potuhnjenega, priliznjenegega in zvitega sovražnika se je treba bolj bati kot tistega, ki prihaja s šumom, ropotom in z vpitjem; zato pa bodi skrb vseh poklicanih činiteljev, da razkrinkavajo volkove, ki prihajajo v ovčjih oblekah.

Pomoč angela variha. Mnogo težav in bridkih izkušenj ima katehet pri poučevanju krščanskega nauka. Dostikrat mu je molitev edina tolažba, ko vidi, kako malo uspeha je dosegel, kako malo hvaležnosti mu izkazuje mladi naraščaj. Toda prav ob raznih neprilikah in težavah v šolskem življenju bi si lahko olajšal stališče, ako bi se spomnil na dobrega in zanesljivega pomočnika, ki mu je vedno ob strani, na svojega angela variha ter ga klical: Sveti angel varih, pomagaj mi! — Pred nekaterimi leti je voditelj duhovnih vaj zbranim duhovnikom v Ljubljani prav toplo potalagal na srce, naj se v vseh duhovskih zadevah priporoče pomoči in skrbi svojega angela variha; žal, da na to marsikdo pozabi. »Korrespondenz« duhovnikov-molilcev (1912, št. 5) ima zanimivo notico, ki jo je poslal duhovnik briksenske škofije. Tu beremo o neki dami, ki je spravila na pravo pot prav mnogo izgubljenih in nraavno skvarjenih oseb. Če so jo vprašali, s kakšnimi pomočki dosega toliko nepričakovanih uspehov, je odgovorila: »Nimam nobenih skrivnosti; imam pa pomočnika, ki je vsakemu vselej na razpolago, to je angel varih. Žal, da imajo ljudje angela variha v mislih navadno le takrat, kadar govore o verstvu otrok; obnašajo se do njega kakor bi jim bil tuj, nem in brezčuten spremljevalec, ne pa poslanec božji, ki mu je dobrotljivi Bog podelil toli lepih, odličnih zmožnosti, darov in popolnosti. Izkušnja me uči: Kdor se obrne s prošnjo do svojega angela variha, ne bo zgrešil svojega namena, ne bo prosil zastoj.

¹ »Die Harmonie zwischen Religions- und Moralunterricht« von Dr. R. Penzig. Berlin.

Ako sem v težavnih slučajih, pri hudobnih ljudeh dosegla čudovite uspehe, pripisujem vse to zvesti skrbi svojega angela variha.« — Pomoč angela variha potrebuje in jo bo tudi dosegel duhovnik, katehet, ako večkrat iskreno zdihe: Sveti angel varih, pomagaj mi!

Molite drug za drugega! (Primeri.) Če gre več hribolazcev čez ledene strmine, tedaj korakajo sicer v gotovi razdalji, vendar so navezani na skupno vrv, so nekako odvisni drug od drugega; ako enemu izpodrsne ter je v nevarnosti, da strmoglavi v razpoko ali v prepad, tedaj ima zaslombo ob drugih, ki ga obdrže na vrvi. — Na popotovanju čez ledena polja tega življenja proti nebeški višavi je pa taka vrv — medsebojna molitev. Dokler smo dobro navezani na to vrv, smo varni, da se ne pogreznemo, da ne strmoglavimo v prepad. Če nam izpodrsne, se morda zaletimo v kako ledeno razpoko in se ranimo, toda v prepad se ne bomo prekopicnili. Zato pa se ravnajmo po besedah sv. pisma: »Orate pro invicem, ut salvemini; multum enim valet deprecatio iusti assidua.«

Zgledi.

»**Pogumen**« **bogataj.** (Resničen dogodek po »Elisabeth Bl.« 1913). Bilo je lani (1912) o počitnicah. Solnce je pripekalo, soparna vročina je obetala grmenje in hud naliv. Na travniku so v potu svojega obraza kosci in grabljičevke spravljali seno. Tudi jaz sem se podal med delavce ter si mislil: Solnce naj stori svoje, jaz bom pa svoje. Sklonil sem se ob robu gozda v senco in si privoščil prijetnega okrepčila. Komaj se dobro oddahnem, zagledam nedaleč mestnega dijaka, ki je bival čez počitnice pri svojih znancih. Pozdravi me vljudno, jaz ga pa povabim, naj se vsede k meni v senco. Razplel se je med nama živahen pogovor; vse je prišlo na vrsto, kar je njega in mene zanimalo. Iz razgovora sem spoznal, da je mladenič prišel ob vero. »Bivanje božje je zame stvar, ki jo je znanost zavrgla,« se je blagovolil studiosus izraziti. Zavrnil sem ga krepko ter med drugim poudarjal, da Boga lahko že iz prirode spoznamo. »Ta vaš nauk,« tako je ugovarjal dijak, »je

značilen za katoličanstvo, ki hoče v vsakem naravnem dogodku videti prst božji. S takimi dokazi me ne boste dobili; znanost gre preko njih svojo pot.« — Ker se je k viharju napravljalo, sva se dvignila in napotila proti domu. Mudilo se je že, kajti v oblakih je jelo neprijetno bobneti in vriščati. Zabliska se. Strašen pok. Prekrižam se, kakor sem bil navajen ob hudem blisku in grmenju. A glej! Tudi bogataj napravi križ. Blisk za bliskom, grom za gromom. Dež se vsuje pomešan s točo. Pri vsakem blisku kliče moj preplašeni bogataj Boga in svetnike na pomoč. »Moj Bog, da bi le bila vsaj doma. Marija pomagaj!« je stokal venomer. Slednjič se je nekoliko poglelo; ni še preteklo pol ure in solnce je zopet ljubko prisijalo izza oblakov. Oddahnila sva se, ko sva stopila iz zatišja, kamor sva bila zlezla. — Drugo jutro je studiosus odpoval.

Takih junakov nikjer ne manjka. Vero v Boga, v posmrtnost, zametujejo, a smrti se boje bolj kot vsak otrok. Ko pride nevarnost, se kaj hitro zbudi vera, ki jo hočejo s silo zadušiti, da bi ne bilo treba po veri živeti. Je res, kar pravi psalmist: »Neumnež pravi v svojem srcu: Ni Boga . . . Gospoda ni klical; ondi je trepetal od strahu, kjer ni bilo strahu.« (Ps. XIII.)

V slavo Brezmadežni. Duhovnik dunajske nadškofije piše v 4. številki lista »Korrespondenz d. P. G. v.« 1913 tole: Od 30. julija do 12. avgusta 1912 sem se udeležil lurskega romanja; odpeljal sem se skupno s 480 romarji na posebnem vlaku iz Steyra na Zg. Avstrijskem. Med potniki je bilo tudi več bolnikov; omenjam samo Ano Menghin iz Kalterna na Tirolskem, ki je bila 5. avgusta med blagoslovom z Najsvetejšim nagloma ozdravljena. Bila je vsled revmatizma v členkih ohromela ter pet let ni mogla hoditi. Drugi dan ob 9. uri se je imela ozdravljena predstaviti zdravnikom v zdravniški pisarni (Konstatierungsbureau). Prišel sem tudi jaz tja; našel sem polno ljudi v živahnem razgovoru. Vprašam, kaj se je zgodilo. Odgovore mi: Pravkar je hipoma ozdravela mlada gospodična. Prerinil sem se naprej ter zapazil mlado deklico-plavolasko, ki ji je veselje ža-

relo z obraza. Vprašam jo: »Ali ste ozdraveli?« »Da.« »Kdaj?« »Pravkar.« »Kje?« »V eni izmed piscin.« »Kaj vam je bilo?« »Na levem kolenu sem imela tako hudo oteklino, da dve leti nisem mogla hoditi drugače nego ob berglah.« »Kje so vaše bergle?« »Tukaj v kotu.« »Kdo je priča tega dogodka?« »Tu je moja mati in tale gospod, ki me je pomagal nesti v kopel.« Mladi gospod mi dá posetnico z napisom »Achille Marchand, Vaux Andigny (Aisne)«. Ozdravljeno mladenko sem prosil, naj zapiše nanjo svoj naslov. Napisala je brez obotavljanja »Alfreda Louillet, Le Nouvion — en — Thiérache (Aisne)«. Bil sem srečen in solz ginjenosti nisem mogel zadrževati. Posetnico sem ohranil kot dragocen spomin. Dne 6. novembra sem pisal ozdravljeni gospodični ter jo prosil, naj mi sporoči, če je njeno ozdravljenje stalno in trajno. Kmalu nato dobim odgovor: »Srečna sem in polna hvale do presvete Device ter Vam z veseljem naznanjam, da je moje ozdravljenje popolno. Levo koleno, ki ga dve leti nisem mogla zganiti, se zdaj pregiblje prav tako kot desno. Obe koleni lahko pripognem do tal, ne da bi čutila količkaj bolečine. Kako sem srečna! Prilagam Vam še župnijsko naznanilo, da Vam bodo znane tudi podrobnosti.«

Iz župnijskega obvestila posnamem sledeče: »Alfreda Louillet, stara 17 let, rojena v Nouvion — en — Thiérache (Aisne), je morala vsled bolezni v kolenu od meseca januarja 1911 dalje — držati nogo zmerom stegnjeno. Zdravnik je izjavil, da se je napravila v kolenu oteklina tuberkuloznega značaja. Kmalu nato so se pojavili simptomi vnetja možganske mreže; vsled tega je deklica napravila obljubo, da hoče iti na božjo pot v Lurd, če ta bolezen ne bi nastopila. Tekom enega tedna je nevarnost minila. Meseca julija 1912 se je priglasila lurškemu romanju, ki ga je priredila škofija Soissons. Svojo bolezen je označila s temi besedami: »Suhi, kronični, tuberkulozni protin.« 4. avgusta so jo prenesli na romarski vlak, ki je bil namenjen v Lurd; spremljala jo je mati. Vožnja je bila zanjo zelo mučna ter ji je prizade-

jala veliko bolečin. V torek 6. avgusta ob 9. uri dopoldne so jo prenesli gospodje, ki so opravljali samaritansko službo, na nosilnici v eno izmed piscin. V hipu, ko so jo spustili v vodo, zdrkne obveza iz mavca s kolena. S pomočjo strežnic objame Alfreda podobo Marijino, ki je postavljena ob robu piscine. Zdaj začuti nenavadno gibanje v kolenu; zazdi se ji, kakor bi nežna roka nekaj snemala s kolena. Prepričana je, da je ozdravljena. Koleno je bilo zdaj naenkrat gibčno. Zdravniki jo takoj preiščejo. Vsi so se izrekli, da je ozdravljenje popolno, med njimi tudi dr. Cox in Gourand. Vsa navdušena in vesela ter polna hvaležnosti je nosila ozdravljena gđena Alfreda na praznik Vnebovzetja Marijinega v sredi svojih tovarišic v beli obleki zastavo Marijino.« Tako župnijsko obvestilo. Resnico tega poročila lahko potrjujem tudi sam, ker sem se sam o vsem prepričal. Pristavljam, da sta se med zdravniki v preiskovalni pisarni nahajala tudi dva zdravnika našega avstrijskega romarskega vlaka, in sicer dr. Ivan Hirtenhuber, c. kr. nadštabni zdravnik v Gradcu in dr. Janez Levit iz Prage.

Zmağa križa. Mesto S. Paolo v Braziliji je 22. septembra 1912 na prav poseben način počastilo podobo Križanega. Do velikanške proslave je prišlo tako-le: Pred dobrimi 20 leti se je bila izvršila ločitev Cerkve od države; vsled tega so tudi odstranili vsa zunanja verstvena znamenja iz javnih poslopij. Katoličani so se temu odločno ustavili in so zahtevali, da morajo sveta razpela ostati predvsem v sodnih dvoranah. Dosegli so le delne uspehe. Nedavno so se zopet združili katoličani v mestu S. Paolo ter osnovali poseben odbor pod vodstvom obrista Marcellino de Carvalho. Ta odbor je razpel širono agitacijo med prebivalstvom, da se izkaže čast križu, ki ga je ločitveni zakon odstranil iz javnih lokalov. Sodne oblasti se niso mogle več ustavljati prošnjam, ki so jih podpisali tisoči in tisoči odličnih mož. Dovoljeno je bilo, da se dá razpelo zopet častno mesto v sodni dvorani in da se sme v proslavo križa izvršiti primerna poklonilna in spravna slovesnost.

Omenjenega dne, 22. septembra, se je zbralo v S. Paolo 20.000 mož iz vseh stanov. Ob dveh popoldne se je podal odbor v hišo odlične družine Leite, kjer je bil pripravljen križ. Župan dr. Dias da Silva je sprejel razpelo ter ga ponudil navzočim gospodom in damam v poljub; nato ga je nesel na ulico, kjer ga je sprejel odborov tajnik dr. Oskar Dias, ki je dragocen spomin nosil v sprevodu. Ko se je župan prikazal, se je vse odkrilo in tisočera množica je zaorila: »Živi Jezus križani!«

Sprevod, ki se je nato razvil, je bil liki zmagoslaven vhod zmagovalca. Ginjeni so poklekovali ljudje ob potih, vojaštvo je izkazovalo spoštljivo poklonstvo, 12 godb je poveljevalo zmagoslavje, z oken in balkonov pa je

sulo cvetje na podobo Križanega. Neposredno za križem so nesli narodno zastavo, ki se ji je pridružilo nebroj raznih društvenih zastav. Navdušenje je doseglo vrhunec, ko se je sprevod približal sodnijski palači, kjer so ga na njenem balkonu pričakovali duhovski in svetovni dostojanstveniki. V sodnijski dvorani je bilo nato slavnostno zborovanje; načeloval je kot častni predsednik pravosodni minister dr. Primitivo Sette, predsednik sodnega dvora, Adolf Mello, pa je vodil zborovanje. Koncem slavnostne seje je izročil križ ravnatelju sodnega dvora vseučiliški profesor dr. Stefano de Almeida. Viharno odobravanje se je razlegalo po dvorani, ko je bil križ postavljen na svoje častno mesto.

Učiteljski vestnik

Poziv. Naznanjali smo že, da bodo letos tudi gg. učitelji imeli priliko, udeležiti se duhovnih vaj, ki jih bo vodil duhovnik misijonske družbe lazaristov, dr. Anton Zdešar. Prevzvišeni g. knezoškof ljubljanski dr. A. B. Jeglič je blagovolil v ta namen prepustiti prostore v kn. šk. zavodu sv. Stanislava v št. Vidu. Da so duhovne vaje za vsakega človeka bolj ali manj potrebne, da so za marsikoga mejnik, ko se začne zanj srečno in zadovoljno življenje, da so za marsikoga edina rešitev, za vsakega pa vir izrednih milosti — kdo bo o tem dvomil! Sv. Ignacij Lojolanski je početkom 16. stoletja spisal ono znamenito knjižico »Duhovne vaje«, ki se v nji nahajajo poglobljena premišljevanja za udeležence duhovnih vaj. O tej knjižici pravi že sv. Frančišek Saleški, ki je živel tudi v 16. stoletju, da je pogubljenja rešila več duš, nego ima črk. Tu imamo najjasnejši dokaz, kako neizmerne koristi je naprava duhovnih vaj. — Vabimo torej najprej člane Slomškove zveze, ki se hočejo par dni resno pečati z najvažnejšo zadevo: z zveličanjem svoje duše, da se prav gotovo priglase. Vabimo zlasti tiste, ki so se morda v tem

oziru že nekoliko zanemarili in ki imajo morebiti glede prejetanja sv. zakramentov kaj zastanka; naj se nikar ne pomišljajo ter naj ne zametujejo zlate prilike. Brez strahu naj se prijavijo, ne bo jim žal. Po končanih duhovnih vajah bodo vsi srečni vzkliknili: Hvala Bogu, da smo se priglasili.

Vabimo pa tudi tiste, ki so na razpotju, ki so iz tega ali onega vzroka nastopali v nasprotnih vrstah. Pridite! Zjasnilo se vam bo, spregledali boste in marsikaj boste drugače sodili, nego doslej. Gospod voditelj duhovnih vaj nas je sam pooblastil povedati, da je dostop k duhovnim vajam vsakemu prost, ki ima količkaj dobre volje, četudi ni član »Slomškove zveze«. Tisti, ki so bolj potrebni, tembolj dobrodošli. Ne prezrimo tedaj te izredne prilike. Gospod nas kliče: »Pridite k meni vsi, ki ste obteženi, in jaz vas hočem poživiti!« Prigovarjajmo vsem našim članom, pa tudi tistim nasprotnikom, ki nimajo še popolnoma otrplega srca. Milost božja je močna. Vsem dobrim pa priporočamo, naj pri svojih molitvah napravijo večkrat krepak »memento« za srečen izid.

Tridnevne duhovne vaje se bodo pričele po končanem katoliškem shodu, t. j. v sredo, 27. avgusta, ob 6. zvečer. (Konec v nedeljo, 31. avgusta zjutraj.) Število neomejeno, ker je prostora dovolj. Vsa oskrba za posameznika 10 K. Oglasiti se je pisмено pri vodstvu zavoda sv. Stanislava v št. Vidu vsaj do 20. avg.

Osebná vest. Dr. Ivan Arnejc, c. kr. profesor na mariborski gimnaziji, je s 1. julijem poklican v c. kr. ministrstvo za uk in božočastje.

Iz seje c. kr. dež. šolskega sveta za Kranjsko dne 26. junija (pri kateri so bili navzoči mesto zadržanih dr. Lampe, ta, posl. Jarca in učitelja Ad. Sadarja — namestniki dr. Zajc, dr. Zbašnik in učitelj Fr. Schiffner). Podeljene so bile službe, oziroma definitivno so bili nastavljeni sledeči gg. učitelji, odnosno gdčne učiteljice: Zupan Franc, Lampe Pavla, Gomilšek Karolina, Košak Marija, Marinko Pavla — vsi na Viču pri Ljubljani; Smolik Izidor v Borovnici, Stare Amalija na Razdrtem, Vižin Antonija v Dol. Zemonu, Porenta Uršula v Moravčah, Kos Leopoldina na Blokah, Požar Vladimir in Požar Franciška na Budanjah, Švajger Marija v št. Janžu.

Uradne okrajne učiteljske konference, ki so bile lani vsled odredbe dež. šol. sveta odpadle, bodo imeli zopet letos na štajerskem.

Smrtna kosa. Umril je 26. junija po kratki bolezni g. Lovro Letnar, nadučitelj v Mengšu, kjer je deloval skupno 22 let. Pokojni si je tekom svojega bivanja v Mengšu pridobil naklonjenost starih in mladih; veličastni pogreb je pričal o njegovi veliki priljubljenosti med stanovskimi tovariši, med ondotnim ljudstvom in osobito med mladino, ki je ob njegovem grobu neutolažno plakala. Svojčas je bil tudi okrajni nadzornik za kamniški okraj. Za zasluge je bil odlikovan z zlatim križcem. N. p. v m.! — V Oseku na Goriškem je umrl nadučitelj Anton Bele. P. d.!

Hud udarec. Nepričakovana nesreča se je prikradla dne 30. junija v cenjeno rodbino nadučitelja J. Jegliča v Ljubljani. Nadebudno, marljivo in zgledno hčerko, gospico Albino, odlično učenko 5. gimn. razreda, je pri veslanju na Ljub-

ljanici v družbi s tovarišico Šimenc (učenka 6. gimn. razreda) hipoma zaneslo v vrtimec; čoln se je preobrnil in deklica se ni mogla obdržati na površju ter je izginila v hladnih valovih, dočim so tovarišico Šimenc, ki je glasno klicala na pomoč, komaj rešili gotove smrti. Naj bo tovarišu J. Jegliču ob tej bridki izgubi v tolažbo, da je pokojna hčerka bila docela pripravljena na smrt. (Bila je redno vsaki dan pri sv. maši in tudi pri sv. obhajilu.) V imenu Slomškove zveze izrekamo tem potom vnetemu predsedniku ljubljanske podružnice kakor tudi njegovi rodbini iskreno sožalje.

Žalostno je končala življenje učiteljica v Starem trgu pri Ložu gdčna Franciška Valenčič, doma iz Prema pri Ilirski Bistrici. V soboto, dne 21. junija si je prezala vrat tako, da je v naglici izkravela in umrla. »Slovenec« je pisal o tem pretresljivem samoumuru tole: »Gdčna Valenčič je kazala že dalje časa sledove umske zmedenosti . . . Moralo se ji je torej zmeti, ker je sicer zadnjega pol leta mirno in lepo živela. Zgledno se je udeleževala sv. misijona in službe božje. Veliko je v cerkvi molila, tako da je zapustila kljub žalostni smrti pri vseh dobromislečih župnijanih blag spomin. Dovolil se ji je cerkveni pokop.« N. p. v m.!

»Pro ecclesia et pontifice«. Nedavno je bila odlikovana gdčna Ivana Ullmann, nadučiteljica v III. okraju na Dunaju, z zlatim zaslužnim križcem »Pro ecclesia et pontifice«. Učiteljica Ullmann že več kot 20 let neumorno deluje pri vseh zadevah, ki se tičejo šole, vzgoje, mladine in socialnega stališča učiteljskega stanu. Veliko se je zlasti prizadevala za slovesno skupno sv. obhajilo otrok o priliki evharističnega kongresa, kar je dalo neposredni povod za odlikovanje.

Čisto pravilno. »Gorenjec« je sporočal v 25. številki tole: »Deželni šolski svet bo še enkrat razpisal učiteljsko službo v Spodnji Šiški, ker je bil edini kompetent »Sokol« in učitelj. Sokolstvu je prva naloga propaganda za svobodno misel, kar se ne strinja s smerjo našega šolskega zakona in z verskim prepričanjem našega ljudstva. Dokler Sokolstvo te propagande ne opusti, naj velja geslo: Ta ne bodi učitelj katoliški mladini, ta

je Sokol!« — Čisto pravilno. Zakone, zlasti šolske je treba spoštovati in uveljavljati. Ako postava veleva, da je temeljna zahteva, ki na nji sloni vzgoja naše mladine: verstvenost in npravstvenost, ali bi se ne reklo zakon smešiti, če bi najvišja šolska oblast v deželi podpirala in odlikovala ljudi, ki služijo Sokolstvu, torej svobodni misli!?

Ta se jim ne bo obnesla. List »Dan«, ki ima svojo domovinsko pravico in zaslonbo v tiskarni liberalnih učiteljev v Ljubljani, priporoča liberalcem tale nauk: »Klerikalcem nikar ne zaupaj, ž njimi ne hodi — skupaj!« Mi smo vedno rekli, da je najbolje, če se naši somišljeniki osamosvoje in osvobode nepotrebne in škodljivega stika in skupnosti s tistimi, ki za katoliškega učitelja nimajo drugega nego strupeno sovraštvo, četudi je dostikrat skrito za sladkim in priliznjenim jezikom. Ako bi se naši somišljeniki dosledno ravnali po geslu, ki bi se paralelno z zgoraj navedenim »Danovim« geslom upravičeno glasilo: »Liberalcu nikdar ne zaupaj, ž njim ne hodi skupaj!« — bi vsem liberalcem na Kranjskem prav slaba predla.

Odlikovanje. Sv. oče Pij X. je imenoval profesorja Hilarija Zorna, kateheta na c. kr. realki v Gorici, za svojega tajnega komornika.

Dopust radi boleznj je bil dovoljen g. Iv. Jegliču, nadučitelju in vodju deške osemrazrednice v Ljubljani. Nadomestni pouk je bila prevzela gđčna Elza Sos.

V poročilu iz seje dež. šol. sveta (ddto 6. jun.) v 6. številki »Slov. Učit.« naj se glasi: Ivan Cerar, nadučitelj za Črnuče — ne pa Cerar Angela.

1000 katoliških učiteljev več v enem letu. Zveza katoliških privatnih šol na Francoskem naznanja, da je bilo tekom leta 1912. nanovo nastavljenih nič manj kot 1050 učiteljev. Število katoliškega učiteljstva je narastlo od 9300 na 10.350. Za Francijo je to poročilo zelo tolažilno. Seveda pravi poročilo, da bi se ustanovilo še lahko 2000 novih učiteljskih mest, če bi bilo dovolj sredstev.

Naša zborovanja.

Za kongres slov. katoliških pedagogov, ki se bo vršil o priliki katoliškega

shoda v Ljubljani, t. j. v torek 26. avgusta, se močno zanima tudi širša katoliška javnost. Točnega programa še ne moremo objaviti; omenimo samo, da se bo obravnavala zgolj praktična in času primerna tvarina. Zato pa smo naprosili govornikov, ki jim bije srce i za Cerkev i za katoliško vzgojo mladine. Referate so sprejeli: Prof. dr. Josip Demšar, učiteljica gđčna Márica pl. Kleinmayrjeva, nadučitelj Janko Grad, meščanski učitelj Miroslav Galović iz Zagreba, strokovni učitelj Oldřich Otáhal iz Příbora. Vsakemu govorniku se določi pol ure za predavanje, ker bo čas vsled dnevnega reda katoliškega kongresa kolikortoliko omejen.

Ljubljanska podružnica Slomškove zveze je imela zborovanje 12. junija. Navzočih je bilo 56 članov in gostov. Predsednik J. Jeglič je v pozdravnem nagovoru omenjal veselo dejstvo, da je uprav iz te podružnice bil sprejet tovariš Adolf Sadar kot zastopnik učiteljstva v najvišjo šolsko korporacijo, v c. kr. dež. šolski svet. — Nadalje je pozival vse člane, naj se polnoštevilno udeleže velike katoliške manifestacije, ki bo v Ljubljani mesca avgusta. Ker bo imelo o priliki katoliškega shoda v Ljubljani učiteljstvo vseh slovanskih jezikov tudi katoliški pedagoški kongres, smo dolžni tembolj skrbeti, da zlasti v torek 26. avgusta ne bomo nobenega člana naše zveze pogrešali.

Umesten je bil tudi poziv predsednika Jegliča, naj vsi člani po možnosti skrbijo, da se bo dvignilo število našega učiteljskega naraščaja. Kmalu pridejo med naše kroge nove učiteljske moči; naj se jim pojasni, da se bodo v naši sredi dobro počutili, naj zvedo, da se danes edino »Slomškova zveza« ravna po starem, zlatem reku: Vse za vero, dom, cesarja.

Nato je predaval tov. Smrdelj o slovsstvu v višjih razredih ljudskih šol. Jedrnatemu predavanju je sledila zanimiva debata.

Končno se je sklenilo, da napravi podružnica 29. junija izlet na Rožnik, kar se je tudi v splošno zadovoljnost izvršilo. Na praznik sv. Petra in Pavla so imeli izletniki ob 7. uri skupno sv. mašo,

pri kateri so člani in članice pod vodstvom g. P. Gorjupa krasno popevali.

Postojnskega okraja podružnica je priredila dne 5. junija izlet v Vipavo, kjer je bilo zborovanje v okrašeni dvorani kmetijskega društva. Po sv. maši, ki jo je daroval dekan Lavrič ob 11. uri, je otvoril zborovanje predsednik nadučitelj Grad. Prekrasno je predaval g. Baloh »O Medvedovih pesmih«. Tudi referat »Marijin vrtec in ljudska šola« gosp. R. Kapša je bil lep in dovršen. Pokazal je g. predavatelj, kako ljubka in koristna naprava so »Marijini vrtci« in kako lepi uspehi se dajo doseči, če sta katehet in učitelj složna. Zborovalce sta počastila župana Uršič in Lavrenčič; navzoči so bili tudi trije zastopniki c. kr. okr. šol. sveta, nadučitelj Anton Skala in akademik g. Jež. Članov pa je bilo nad 50. Pismeno so pozdravili zborovalce g. dež. poslanec Perharc, c. kr. okr. šolski nadzornik g. Thuma, tajnik Slomškove zveze g. Sadar in drugi. Prelepo petje nas je kratkočasililo pri obedu in »pod skalco« in kmalu je prišel čas slovesa. — Na kongresu slov. kat. pedagogov bo zastopalo našo podružnico 16 do 20 članic in članov.

Vrhniško-logaška podružnica Slomškove zveze je 29. maja zborovala na Vrhniki. Navzočih je bilo lepo število članov; med drugimi smo pozdravili kot novega člana vlč. gosp. dekana Hoenigmana. Predsednik g. Ivan Štrekelj je naznanil, da je v imenu podružnice častital bivšemu glavnemu tajniku Ivanu Štruklju ob njegovem imenovanju za c. kr. okrajnega šolskega nadzornika. Nato se je prebral referat gđčne učiteljice Iv. Smole »Planina in njene zanimivosti«, v katerem je v šaljivo-poučnem tonu naslikana Planina minulih in sedanjih dni. — Začetkom aprila se je poslovil od nas g. Fran Vovko, ki je odšel za župnika v št. Peter na Dolenjskem. Želimo vrlemu prijatelju naše organizacije sreče in uspehov tudi doli na Dolenjskem ter prosimo, naj pomaga nadaljevati započeto delo za prosep Slomškove zveze tudi v svojem novem delokrogu.

Litijska podružnica »Slomškove zveze« je zborovala 19. junija v Šmartnem. Predaval je F. Lužar »O sodelovanju

šole in doma kot glavnem pogoju dobrega šolstva«. V podrobnem razgovoru so se udeleženci posvetovali, kako bi se v tem oziru kaj trajnega določilo. Dekan Rihar in drugi so posebno poudarjali, da bi »Domoljub« in »Bogoljub« večkrat prinašala primerne članke o dobri vzgoji. Tudi Družba sv. Mohorja naj bi se za to zanimala in zlasti v Koledarju objavljala vzgojne stvari ali pa izdala kako vzgojno knjigo. »Tiskovno društvo« naj bi dobilo kakega stalnega urednika takih člankov. Sploh pa naj bi osrednji odbor »Slomškove zveze« napravil nekak načrt, kako se lotiti tega dela.

Zborovanje kamniške podružnice dne 19. junija v Domžalah se je prav lepo razvilo, dasi se je izprva nekaj krhalo. Predsedoval je tov. nadučitelj Iv. Primožič. Predavatelj tov. Krmelj je bil namreč službeno zadržan, zato je domžalski župnik č. g. Fran Bernik z njemu lastno zgovornostjo podal nekatere zanimivosti izza dunajskega evharističnega kongresa. Podružnica je poslala dežel-nemu glavarju dr. Šusteršiču častitko za priliko 50letnice ter mu izrazila neomajno zaupanje. Prihodnji sestanek, združen z občnim zborom, bo v Moravčah dne 4. oktobra.

V št. Petru na Krasu je dne 3. julija zborovala podružnica za postojnski okraj. Predavala sta nadučitelja Janko Grad in Maks Kalan. Istege dne so zborovali člani **gorenjske podružnice** v Bohinjski Beli.

Idrijska podružnica »Slomškove zveze« je imela svoje zadnje zborovanje v tem šolskem letu dne 19. junija t. l. v hotelu Didič v Idriji. Po običajnem pozdravu se načelnik R. Gostiša s toplimi besedami spominja umrlega c. kr. davkarja v pok. g. J. Jegliča, ki je bil že takoj izpočetka zvest podporni član podružnice in iskren prijatelj krščanskogospodarskega učiteljstva. Dalje pozivlje člane podružnice, da se kolikormoč številno udeleže kongresa slov. katoliških pedagogov v Ljubljani. Nato je načelnik predaval: »O dvestoletnici pragmatične sankcije«. Pri zadnji točki, »slučajnosti«, poveri zbor načelniku nalogo, da pri glavnem zboru izposluje dovoljenje, da

sme podružnica tako kot poprej sama pobirati od svojih članov članarino in naročnino in to skupno pošiljati osrednjemu odboru. Dalje se prosi osrednji odbor, da obvesti podružnico o vstopu,

oziroma izstopu članov »Slomškove zveze«, ki bivajo v njenem okrožju. Sploh naj bi se osrednji odbor bolj oziral na podružnice kakor doslej.

Vzgoja

II. avstrijski kongres za varstvo otrok in mladinsko skrb bo v dneh 4., 5. in 6. septembra v Solnogradu.

Ni vsa resnica za vse. Polemika o vprašanju seksualnega pojasnjevanja se je nekoliko poglobila. Tuintam se še čuje kak glas, ki hoče le ugotoviti in utrditi to, kar se je porodilo plodnega in stalnega iz te vzgojne polemike. Metodi tega nelahkega vprašanja, ki ga Nemci imenujejo »Aufklärungsfrage«, naj velja kot temeljno pravilo: Ni vsa resnica za vse. Treba je ločiti razjasnjevanje, ki razkriva skrivnosti, in razjasnjevanje, ki preganja škodljive zmote. Mnogo je pa danes takozvanih pedagogov, ki hočejo nuditi zmoto in negotovost za oprostilno resnico. Resnica o nrvnostnih življenskih vprašanjih se mnogokrat prezgodaj razodeva; raditega pa učinkuje liki močan naliv, ki odplavi rodovitno prst od nežnih cvetk in sadik. Čim tesneje in rahleje so ta vprašanja združena s telesom, s čuvstvom in voljo, tembolj previdno je treba pojasnjevanje vpeljavati. Pojasnjevanje samo gotovo ne ustvarja nikdar nrvno-zrelih ljudi. Poučilo terja pripravljeno in zrahljano zemljo: nrvno moč. Kdor bi pa hotel samo s poučilom razorožiti strasti in poželenje, je podoben človeku, ki bi rad z drobnostjo in z lahkim muljem zajezil deročo reko. Taki jezovi so naenkrat razdrti in blato se vsuje čez cetoče livade. Celo takrat, če telo, če čuvstvo in volja že dozoreva in je kolikor toliko že okrepljena, bi morali reči, da se loti z raskavo roko in drzno nežnega organizma, kdor bi naenkrat razkril vso resnico. Pojasnjevanje, ki povede drobnega, preprostega, s sojem neomadežanosti obdanega zemljana iz dežele pravljic v življenje resnosti, bi se moralo izvršiti z največjo previdno-

stjo, resnostjo in ljubeznijo, pa stopnoma in ne prezgodaj, ne prepozno.

Če pride otrok k staršem ter zahteva odgovora na resno vprašanje, mu je treba sicer odkrito odgovoriti, ni pa potrebno, da bi obsegal odgovor vso resnico. Vsekako pa naj se otroku za zaupanje izkaže tudi zaupanje. Pojasnjevanje bi bilo, če je deček ali deklica v nevarnosti, da jo pouči kdo, ki za to ni sposoben, ne poklican, ali pa če si vedoželjna čutnost hoče poiskati poučilo iz kalnih virov. Otrok naj se zgoda nauči spoštovati svoje telo, da bo mogel pozneje ta novi svet razumevati v luči svete vere. Verstvena seksualna pedagogika preskrbuje pojasnjevanje od zgoraj, ne od zdolaj. Pojasnjevanje, ki združuje krščansko resnost z materinsko ljubeznijo, bo spremljalo kot angel varih otroka v resno življenje. Ako se to zgodi o pravem času, v pravem duhu in s pravimi besedami, se navadno prepreči strupeno okuženje od nepoklicane strani. Resničnega uspeha pa je pričakovati le takrat, kadar je tozadevno poučevanje individualno in strogo osebno. Izkušnja veljavnih in tehtovitih vzgojiteljev in zdravnikov se ustavlja splošnemu in skupnemu pojasnjevanju. Ameriški pedagog Stanley Hall obsoja vsako skupno poučilo. Nemški zdravnik dr. Scholz,¹ ki z njim soglašajo domalega vsi drugi veščaki, pravi: »Gelegentlich mag die Sexualaufklärung wohl erwünscht und nötig sein, im allgemeinen aber habe ich nicht viel für sie übrig und für Massenbelehrung in der Schule schon gar nichts.«

Tožarjenje. Tudi šolarsko tožarjenje je točka, ki se moramo o njej pomeniti. Če bi bili vprašani, katero pot naj ubere

¹ Anormale Kinder. Karger. Berlin 1912.

vzgojitelj, ko ima pred seboj tožarske otroke, bi odgovorili: In medio virtus. V sredi v zlati skledi; ne preveč na desno, ne preveč na levo! Če bi kdo rekel: jaz pa sploh nikdar ne dovolim, da bi se otroci tožili, ker se potem preveč razvadijo, bi tega ravnanja nihče ne mogel odobriti; drugi se boje preiskavanja in poizvedovanja, češ, da je neprijetno in da se izgubi veliko dragocenejšega časa, zato so razdraženi, če bi hotel učenec drugega zatožiti. Oboje je napačno, kakor tudi to ni prav, če bi hotel učitelj vsako malenkost in otroško blebetavost poslušati, zlasti ker je med šolskimi tožbami veliko neresnice in zavistnih obdolžitev. Kako tedaj?

Otroci smejo in morajo zatožiti, če so sami videli ali slišali kaj res grešnega in hudobnega. Tožiti smejo samo tistemu, ki ima moč in pravico preprečiti, da se kaj takega v bodoče več ne počne, torej staršem, katehetu, učitelju. Nikakor naj se torej ne dovoljuje, da bi otroci tožili kar vpricho vseh učencev ali učenek v šoli. Naj se na ta način uče spoštovati in ceniti dobro ime bližnjega. Pri takih slučajih ima učitelj priliko, da otrokom

dopove, kako nečastno je za vsakega človeka, če želi bližnjemu hudo in ga toži iz takega neplemenitega namena; če kdo sodi, da je treba bližnjega zatožiti, naj to stori samo pred učiteljem med štirimi očmi, naj ga vodi pri tem ljubezen do bližnjega, ki bi ga rad poboljšal.

Najlažje se o tem govori pri zgodbi egiptovskega Jožefa. Ko se pove, da je Jožef svoje brate očetu zatožil, ker je videl, da so na paši storili nekaj prav hudega, se vpraša: Ali je Jožef prav naredil? ... Komu je naznanil pregreho svojih bratov? ... Ali tudi drugim? Ali tudi sosedom? ... Kaj bi bilo, če bi Jožef očetu ne bil naznanil, če bi bil molčal? ... Kaj pa, če bi bil Jožef drugim ljudem pripovedoval? Kako bi imenovali tak greh? Kaj pa, če bi bil kaj več povedal, kot je bilo res, če bi bil pridejal kaj neresničnega?

Vselej pa, kadar izve učitelj potom tožbe o kakem učencu kaj grešnega, naj bo previden s svojim nastopom. Nikakor ne kaže takoj kaznovati, dasi se mu zdi krivda zelo verojetna, dokler se ni docela prepričal, da je bilo dejanje zares grešno in zadolženo.

Raznoterosti

Iznajdba avstrijskega jezuita. P. Camelli S. J. v Gradcu je sestavil nov aparat, ki sprejema elektromagnetične valove. Priprava je čisto enostavna in tehta samo 5 kg; z njo je moč hitro in brez posebnih stroškov postaviti brezžično brzojavno postajo. Poizkusi so se prav dobro obnesli. P. Camelli je tisti mož, ki so ga svojčas liberalni časopisi napadali, da hoče naskrivaj ustanoviti brezžično brzojavno postajo, da bi zasledoval skrivnosti vojne oblasti. — Ali ga bodo zdaj še napadali?

Udeležba pri telovadbi. Upravno sodišče je razsodilo, da se sme šolo-obvezna mladina udeleževati telovadbe v telovadnih društvih, če starši to izrecno dovolijo.

Novo stolico za vzgojeslovje je ustanovil bavarski deželni zbor na mona-

kovskem vseučilišču. Na to mesto pride, kakor se čuje, znani vseučiliški profesor dr. V. Foerster, ki je nedavno v isti lastnosti bil poklican iz Curiha na Dunaj.

Realna gimnazija v Idriji. Deželni šolski svet kranjski se je po daljši razpravi izrekel, da se idrijska realka pretvori v realno gimnazijo.

Vseučilišče v Sarajevem je baje gotova stvar. Najprej nameravajo otvoriti modroslovno fakulteto, potem pa pravno in bogoslovno in slednjič še medicinsko.

Zdravje je med prvimi pogoji, da more učitelj v celi meri izvrševati trudapolno delo svojega zvanja. Malo je ljudskošolskih učnih moči, ki bi jim ob sklepu šolskega leta ne bilo skrhano zdravje. Splošna slabost se poloti člo-

veka, ko se bliža sicer veseli čas od-mora in počitnic. Nervoznost in utruje-nost terjata krepko asanacijo. Mnogo-krat zahteva zdravnik izpremembo zraka, morski zrak in kopeli, kar se sicer lepo čuje, pa — ob pičli denarnici neprijetno čuti. Morske kopeli hvalijo veščaki in neveščaki kot nekako vse-občno sredstvo zoper vse pomanjklji-vosti človeškega zdravja, pa ni vselej tako. Res je, da ima morska voda razne mineralne sestavine (jod, brom, sol itd.); toda mnenje, da te sestavine pronicujejo skozi kožnate luknjice ter povzročajo razna ozdravljenja, ni povsem trdno. Rožnata plast človeške kože ne more sprejemati mineralnih sestavin, da bi jih potem dovajala krvi. Res je, da se povrnejo razni bolehavci okrepljeni in ozdravljeni iz morskih kopaljšč. Uspeh se doseže vsled tega, ker morska voda razdrami živčevje, pospešuje hitro iz-premembo snovi ter utrjuje telo. Drob-na sipina in soli, ki so spojene z morsko vodo, razdražujejo kožo, kar povzroča, da kožne luknjice hitreje in uspešneje funkcijonirajo. Tudi napor in moč, ki jo mora kopalec uporabiti, ko se bori zo-پر valove, ni brez pomena. S to brez-svestno gimnastiko se doseže, da po-stane sapa bolj težka, žila bije hitreje, koža je pa bledičasta. Nato se pa luk-njice v koži zopet razširijo; kri priteka zopet nazaj, koža zardí. Človek čuti neko prijetno gorkoto. — Prav dobro učinkuje na zdravstveno stanje mor-ski z r a k, ki ni nikdar suh in ki je prost raznih bolj ali manj škodljivih iz-paric. Morski zrak ima veliko več ki-sika, nasproti pa ima veliko manj oglji-kove kisline, nego zrak po celjni.

Kdor si želi utrditi zdravje v morski kopeli, naj se ravna po tem-le navodilu:

1. Telo mora biti izpočito, ako je bila vožnja utrudljiva in dolgotrajna, preden se greš kopat v morje. Enako počakaj, da se okrepiš, če te je morda mučila »morska bolezen«.

2. Ako je voda valovita, nastavi vse-lej valovom hrbet; na ta način se boš veliko bolj utrdil, nego če bi ravnal obratno.

3. V vodi ostani samo tri do štiri minute.

4. Razpravi in napravi se hitro. Po kopanju hodi vsaj pol ure, da se dobro ogreješ. Ako se čutiš potem slabega, počivaj.

O uvedbi novih knjig na kranjskih ljudskih šolah bodo odločevali stalni odbori in okrajni šolski sveti, ker odpadejo letos okr. učiteljske konference. V pošteb pride osobito abecednik »Moje prvo berilo«, o katerem bodo (kakor se čuje) še enkrat sklepali tudi tam, kjer so vpeljavo že lani odobrili.

Škof Nouel — bivši predsednik re-publike St. Domingo, je bil v jeseni soglasno izvoljen za voditelja male ameriške ljudovlade. Vzroki, da je škof prevzel to čast, pa da se je je kmalu prostovoljno iznebil, so šele sedaj po-jasnjeni. Škof Nouel sam je zadevo ob-razložil zastopniku lista »Croix«. On-dotno ljudstvo je namreč silno trpelo vsled neprestanih meščanskih vojskâ; republika je bila v nevarnosti, zato so zastopniki ljudstva v parlamentu uvi-deli, da ni druge rešitve, nego če pove-rijo vodstvo republike vrhovnemu duš-nemu pastirju. Škof je prevzel začasno predsedstvo ter končal svoje delo v štirih mesecih. Dal je amnestijo poli-tičnim ujetnikom, zbornico je rešil vlad-nega pritiska, uredil javne zadeve, izdal javno proklamacijo na ljudstvo, sestavil načrt nove volilne reforme, ki ima to prednost, da so tudi manjšine prišle do zastopstva itd. Predvsem pa se je škof-predsednik potrudil, da bi dvignil šolstvo. Zahteval je več metode v znanstveni vzgoji, manj teorije in več prakse, učenje tujih jezikov, zavode za vzgojo zanemarjene mladine, ustanovi-tev šol za rokodelce, poljedelce, umet-nike i. dr. Opozarjal je na potrebo no-vih železnic, cestnih, brzojavnih in tele-foničnih naprav. Da se vse, kar je za-hteval ali nasvetoval, ne bo izgotovilo, je umevno; toda nikdo ne bo zanikal, da je škofovski prezident pokazal ve-liko modrost tudi kot državnik in da mu bo ljudstvo republike St. Domingo trajno hvaležno.

Stalna učna razstava. V Berlinu so meseca aprila otvorili stalno učno raz-stavo, ki se loči od šolskih muzejev v toliko, da ne kaže zgodovinskega raz-

voja šolstva, ampak šolsko uredbo in šolstvo — kakršno je sedaj. Vsebina te razstave torej ni stalna, ampak se menjava, kajti ko se ta ali druga stvar izpopolni ali kaj novega vpelje, se to, kar je nepopolno, odstrani in izroči muzeju. — Stalna učna razstava se nahaja v poslopju stare mestne gimnazije Friedrichstraße 126.

Šolstvo. Letna izveštja so nam poslale sledeče direkcije: Ravnateljstvo knezoškofijske privat. gimnazije v zavodu sv. Stanislava v št. Vidu. Vsebina: 1. Slovarček k XXII. in XXIV. spevu Iliade. (Prof. Anton Koritnik.) 2. Šolska poročila. Sestavil ravnatelj. — Učiteljski zbor celotne gimnazije je imel koncem šolskega leta 17 učnih moči in 2 pomožna učitelja. Gojencev je imel zavod koncem šolskega leta 342. Izid je zelo povoljen, kajti odliko je prejelo 94 gojencev, sposobnih z dobrim uspehom je 200, obče sposobnih 18 dijakov. Nesposobnih, oziroma s ponavljalnim izpitom je 29 dijakov.

Ravnateljstvo c. kr. gimnazije v Novem mestu. Vsebina: 1. Novo šolsko poslopje s sliko. (Ravn. Fr. Brežnik.) 2. Državoznanstvo Avstro-Ogrske. (Prof. dr. V. Tiller.) Schulnachrichten. (Von Direktor.) — Vsega dijaštva 285. Odličnih 35; z dobrim uspehom 174, obče sposobnih 31, nesposobnih 25, s ponavljalnim izpitom 17.

Vodstvo uršulinskih notranjih šol v škofji Loki: Spretno in zanimivo sestavljena kronika o šolstvu in o gibanju v vzorno urejenem penzjonatu se bere jako prijetno. Na zavodu je (poleg zunanje deklishe petrazrednice) ljudska in meščanska šola, trgovski in gospodinjski tečaj in žensko učiteljsiše. Lani je napravilo zrelostni izpit 13 učiteljskih gojenk (5 z odliko). Skupno število vseh gojenk 245.

Na c. kr. II. državni gimnaziji v Ljubljani so imeli v preteklem šolskem letu 407 dijakov, po večini domačinov. Odliko je dobilo 34 dijakov, z dobrim uspehom jih je bilo 252, vobče sposobnih 31, nesposobnih 67; izkušnjo jih bo ponavljalo 17.

Prva državna gimnazija v Ljubljani je imela 658 dijakov in dijakinj. Z odličnim uspehom je končalo šolsko leto 139, z dobrim 388, s srednjim 26 dijakov. Nesposobnih je 67, ponavljalnih izpitov 33.

Učiteljsiše v Ljubljani. V prvih treh letnikih moškega oddelka je od 69 gojencev dobil 1 sam odliko, 8 jih je dobilo dvojko, 8 pa ponavljalni izpit. — Gojenk je bilo na ženskem učiteljsišču v prvih treh letnikih 123, med njimi 19 odličnih, 5 pa jih je dobilo ponavljalni izpit. — Za zrelostni izpit se je prijavilo 22 kandidatov in 42 kandidatinj ter ena privatistinja.

Na c. kr. državni realki v Idriji je bilo 146 dijakov, med njimi 5 odlično sposobnih, 111 sposobnih in 14 obče sposobnih. Nesposobnih je bilo 16.

Na cesarja Franca Jožefa gimnaziji v Kranju je bilo 307 učencev, 23 učenk in en privatist. Odlik je bilo skupno 39, sposobnih (z dobrim uspehom) skupno 197, obče sposobnih 17, nesposobnih 42 učencev.

Ustanove za slepe otroke. C. kr. deželna vlada v Ljubljani je meseca aprila t. l. razglasila, da je z začetkom prihodnjega šolskega leta 1913./14. odati dve do tri mesta za slepe otroke, ki bi se vzgojevali v zavodu za slepe v Lincu. Do določenega roka pa ni bilo vložene nobene prošnje za podelitev razpisanih ustanovnih mest, kar utegne imeti svoj vzrok v tem, da starši, ki imajo slepe otroke, niso zvedeli za razpis. Zato se opozarjajo vsi, ki jim je skrbeti za slepe otroke, da še lahko prosijo za podelitev napominanih ustanovnih mest do 20. julija 1913. Prošnje pa naj se vložijo deželnemu odboru kranjskemu, ki jih bo potem poslal c. kr. dež. vladi. Pravico do ustanov imajo na Kranjskem rojeni, zapuščeni, slepi otroci obojega spola, posebno sirote, ki so zdravi in izobrazni ter so najmanj 7, toda ne več kot 14 let stari. Prošnjam je priložiti krstni in domovinski list, spričevalo o stavljenih kozah, ubožni list in zdravnikovo spričevalo o zdravju in izobraznosti dotičnega slepega prosilca.

Celibat. Svobodomiselni kantonalni svet v Curihu je sklenil s 137 proti 54

glasovom, da se vpelje celibat za učiteljice. Vbodoče se bodo morale torej one švicarske gospodične, ki nameravajo stopiti v zakon, odpovedati učiteljski službi. — Svoj čas so pa svobodomiselnici ozmerjali avstrijske krščanske socialce kot mračnjake, ker niso celibata učiteljic odpravili za vso državo, ampak samo za Dunaj.

Dekliška trgovska šola. Sklep kranjskega deželnega zbora, da se ustanovi tudi dekliška slovenska trgovska šola v Ljubljani, se bo v bližnji bodočnosti realiziral. V seji deželnega odbora dne 5. julija so odborniki pritrdili predlogu kuratorija »Slovenske trgovske šole« v zadevi ustanovitve in predpriprav dekliške trgovske šole.

Za naš kongres. »Hrvatska škola« ima v zadnji številki na prvi strani ta-le poziv:

Članovima hrvatskog katoličkog učiteljskog društva za Istru »Hrvatska škola« u Pazinu!

»Slomškova zveza« u Ljubljani zaključila je prigodom katoličkog sastanka, što će se držati 25., 26. i 27. kolovoza t. g. u Ljubljani, prirediti kongres katoličkih slovenskih pedagoga u Ljubljani. Na tom velevažnom kongresu mora biti dolično zastupano i katoličko hrvatsko učiteljstvo.

Katoličke hrv. učiteljice i učitelji! Spremajte se dakle u Ljubljani na kongres slov. kat. pedagoga.

Tamo ćete se naći u društvu s braćom Slovencima, Česima, Poljacima, s banovskim i dalmatinskim Hrvatima, koji stoje na istom stanovištu, na kojem

i mi. Toliko glava: jedna jedina misao; toliko srdaca: jedno čuvstvo i jedna želja — za prospjeh katoličke pedagogike. Neprijatelj katoličkog uzgoja jak je još; treba u Ljubljani, da si podamo ruke, da se naoružamo novom energijom za što uspješniji katolički uzgojni rad.

Za potonji program doznat ćete kasnije, međjutim Vas molimo, da se za naše ravnanje javite potpisanima svi, koji kanite u Ljubljani na velevažni kongres.

Pozdrav! Odbor »Hrvatske škole«. Predsednik Bolonić Petar; tajnik Josip Bačić.

Vzgoja v pregovorih. Otroci se nič manj ne uče z očmi, kot z ušesi. — Otroci se govoriti hitro nauče, molčati včasih vse življenje ne. — Otroci naj čakajo, da jih vprašiš. — Otroci so pravo veselje materi in blagoslov hiši. — Otroci so dostikrat most do neba. — Mali otroci stopajo materi na obleko, veliki na srce. — Ena mati bo prej zredila sedem otrok, nego sedem otrok eno mater. — Otrok je biser, ki ga je pa treba še brusiti in likati. — Otrok je ogledalo staršem, pa tudi najdražji zaklad, kajti vse drugo bodo morali nekoč na zemlji pustiti, otroke pa — tako morajo upati — bodo s seboj v nebesa vzeli. — Otrok je kakor ladja, ki je zasedrana v pristanišču. Oče in mati sta kakor jez, ki ščiti ladjo pred valovi in viharjem. V mirnem pristanišču čaka ladja, da jo oblože, preskrbe in utrdijo za nevarno vožnjo po morju. Šola in dom utrjujeta otroka ter ga oborožujeta za nevarne viharje v življenju.

Slovstvo in glasba

Novi katekizmi. Mittlerer Katechismus der katholischen Religion für das Erzbistum Freiburg. Auf oberhirtliche Anordnung. (Mit 43 Bildern: 6 Vollbilder und 37 Textbilder.) 8°, XIV u. 172 S. Geb. in Halblwd. M —'50, K —'60.

Kleiner Katechismus. (Mit 20 Bildern: 4 Vollbilder und 17 Text-

bilder.) 12°, X u. 54 S. Geb. M —'25, K —'30.

Mali katekizem se dobi združen tudi z malimi zgodbami Knechtovimi pod naslovom:

Katholisches Religionsbüchlein für die untern Klassen der Volksschulen des Erzbistums Freiburg. 12°, 160 S. Geb. M —'45. Herdersche

Verlagshandlung, Freiburg im Breisgau.

V podrobno oceno se v tem hipu ne moremo spuščati, ker nismo utegnili vseh knjižic natančno pregledati in presoditi. Vsekako je pa že v tem veliknapredok, da so katekizmi opremljeni z ličnimi originalnimi in jako primernimi slikami. Oskrbel jih je duhovnik in slikar Jožef Amrhein, mož, ki je umetniško, bogoslovno in pedagoško izobražen ter torej kar nalašč sposoben, da se more lotiti takega dela. — Mali in Srednji katekizem se seveda lepo vjemata. Razdelitev tvarine je takale: Gebete und Lehrstücke I—XIV. a) Vom Glauben. b) Von den Geboten. c) Von den hl. Sakramenten und dem Gebete. — Anhang.

Novi katekizmi vpoštevajo novo ureditev Deharbovega katekizma, ki jo je oskrbel znani P. Jakob Linden S. J. — Srednji katekizem ima tudi kratko cerkveno zgodovino, razlago svete maše, kratko razlago cerkvenega leta in pouk za sv. spoved.

Večja ali manjša vrednost vprašanja je takole ločena: Podčrtana številka pri vprašanju pomeni, da je vprašanje važno, da ga je treba memorirati. Vprašanja z zvezdico sme katehet pri prvem pouku prezreti v toliko, da jih samo razloži. Drobno tiskane stvari služijo bolj za razlago. Razprto tiskane citate iz sv. pisma naj se otroci nauče naizust. U p o r a b a se naj zapomni po vsebini.

Herder je izdal tudi komentar k novim katekizmom:

Erklärung der Katechismus-Bilder für die Diöcesen Freiburg und Rottenburg. Von Josef Schwarz, Pfarrer in Duttent-

berg. Mit 45 Bildern. Mit einer Einführung von dr. Paul Wilhelm von Keppler, Bischof von Rottenburg. 8° (XII u. 140 S.) M 1'80, K 2'16.

Zelo težka naloga, katekizem opremiti z dobrimi ilustracijami, se je — po sodbi nemških veččakov — duhovniku J. Amrheinu dobro sponesla. Slike njegove so umetniške vrednosti, teološko-pravilne in katehetsko-izdatne. Jož. Schwarz je izboren tolmač teh sličic, kar priča zgoraj citirana knjiga.

»**Heiligenlegenden**« katechetisch bearbeitet von J. Minichthaler, Pfarrer, Kösel in München und Kempten, 1. Heft S. 70, M —'80, 2. Heft S. 84, M 1'—. Prvi zvezek obsega 21 legend, drugi pa 36. Vse te legende so primerno izbrane in prirejene za šolsko uporabo; vsaka izmed njih pojasnjuje in priporoča kako posebno čednost. Opis je tak, da se iz njega lahko katehet uči, kako je treba otrokom govoriti. Četudi se je pisatelj oziral bolj na nemške deželne in škofijske zaščitnike, bo vendar njegovo delce bolj ali manj porabno tudi za naše razmere, zlasti ker se je nedavno pri katehetskem sestanku v Ljubljani o priliki tozadavnega referata poudarjalo, da se legende premalo vpoštevajo pri šolskih katehezah.

Zbirka ljudskih iger. 20. snopič obsega zgodovinsko igro (za moške vloge) »Sveti Just« v štirih dejanjih. Italijanski spisal dr. Fr. Petronio, iz rokopisa prevedel prof. dr. Josip Debevec. Druga igra »Ljubezen Marijinega otroka« — za ženske vloge. Cena 20. snopiču 80 vin. — Založila »Katol. Bukvarna« v Ljubljani, 1913.

Listnica uredništva

G.-u P. v K. Knjižure »Dejanja govore« nismo od nikoder dobili; ne moremo postreči. Kakor se govori, so v nji večinoma ponatisi iz »Tovariša« in pa nekoliko statistike, ki pa ni povsem točna. Je škoda za denar in za trud, tako smo čuli od več veljavnih oseb. —

Prihodnja številka »Slov. Učitelja« izide 15. septembra. — Vljudno prosimo vse gg. in gdčne, ki so se ali pa se bodo tekom počitnic selili na novo službovanje, da blagovole naznaniti upravnštvu izpremenjene naslove.

Razpis učiteljskih služb

V logaškem okraju: Učno mesto na štirirazredni ljudski šoli v Starem trgu pri Ložu do 24. julija. — Učno mesto za učitelja na enorazrednici pri Sv. Trojici do 7. avgusta.

V novomeškem okraju se razpisujeta v stalno nameščenje učiteljski službi na trirazrednici v Stopičah in na dvorazrednici v Ambrusu. — Prošnje je vlagati do 30. julija 1913.

V črnomaljskem okraju: Učna in voditeljska mesta na enorazrednih šolah v Preloki, Stari lipi in Čepljah. — Prošnje do 31. julija 1913.

V postojnskem okraju: Na štirirazredni ljudski šoli v Knežaku se razpisuje učno mesto za učitelja in na enorazredni ljudski šoli v Šembijah učno mesto za učitelja v stalno nameščenje. Prošnje do 4. avgusta.

P. n. učiteljstvo opozarjamo na uvodni članek, dalje na »Poziv«, str. 179 in 180, ter na notico o kongresu, str. 181.
Vesele počitnice!

Uredništvo.

